

Södertörns Högskola
Lärarytildningen
Examensarbete, AUO 3
Vårterminen 2007

Ungdom, utanförskap och bostadsområdet som reservat

En samtidsorienterad studie av stadsdelen
Hovsjö i Södertälje stad

Författare: Sammy Gutestrand, Fredrik Strandberg
Handledare: Christina Rodell Olgac
Examinator: Kenneth Awebro

Abstract

This study is an investigation of a sub community within the community of Hovsjö. The local government has financed a project in Hovsjö which is intended to bring about positive development. The prior object of this paper is to describe the project, it's planning, it's methods, it's carrying through, and it's goals. This study presents the district of Hovsjö in Södertälje. According to a government agency the district is classified as one of Sweden's twelve most socioeconomically exposed metropolitan sub-areas. Our goal is to tell about the prevailing condition there and to present the experiences of a group of residents. From a pedagogical and sociological point of view this commitment in Hovsjö can become a tool to break the alienation. Our study of the metropolitan sub-area and the Hovsjö investment project is empirical. However in our concluding discussion we suggest that the Hovsjö investment project will succeed in breaking alienation there.

Keyword: Segregation, Integration, Alienation, Reserve

Förord

Denna uppsats är ett examensarbete utfört våren 2007 vid Södertörns Högskola. Examensarbetet omfattar 10 poäng och är en avslutande och obligatorisk del i ämnet utbildningsvetenskap som ingår i lärarutbildningen.Handledare samt examinator för denna uppsats har varit lektor Christina Rodell Olgac och docent Kenneth Awebro vid Södertörns Högskola.

Ove Sernhedes forskningsprojekt om invandrarungdomars kulturformer resulterade i boken *Alienation is My Nation. Om hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige*. Denna bok visade tydligt att många ungdomar lever i en värld som präglas av känslan att inte vara önskvärda. I stadsdelen Hovsjö i Södertälje har segregationen, utanförskapet och den upplevda diskrimineringen länge varit en del av ungdomarnas och övriga invånares vardag. Hur kan denna negativa utvecklingsspiral brytas och vilka satsningar behövs för att Hovsjö ska bli en integrerad del av Södertälje stad? Det nystartade bolaget Telge Hovsjö AB är ansvariga för att bryta den negativa utvecklingsspiral som råder genom att utföra genomgripande och långsiktiga satsningar i stadsdelen under en åttaårsperiod.

Ett stort tack riktas till handledare Christina Rodell Olgac, Telge Hovsjö AB, Hovsjöskolans ledning och personal, Hovsjö kyrka och verksamma fritidsledare vid Hovsjö fritidsgård.

Södertälje

Juni 2007

Fredrik Strandberg

Sammy Gutestrand

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Bakgrund till en omställning av stadsdelen Hovsjö	7
2.1 Hovsjö, en stadsdel i sydvästra Södertälje	7
2.2 Telge Hovsjö AB	10
2.3 Skolor i Hovsjö	10
2.4 Hovsjö fritidsgård	12
2.5 Hovsjö Kyrka	12
2.6 Forskningsläget	12
2.6.1 Framträdande forskning inom området ungdomskultur	13
2.6.2 Vidare undersökningar	14
3. Bärande perspektiv på skolans ideologiska grundval i ett monokulturellt kosmos	15
3.1 Teoretiska applikationer på skolan i ett postindustriellt samhälle	15
3.2 De sociala positionernas fenomenologi	18
3.3 Ideologiska perspektiv på skolan	21
3.4 Kulturellt medborgarskapsperspektiv	23
3.5 Skolans pedagogiska initiativ	24
3.6 Ungdom och utanförskap- en fördjupande del	27
4. Syfte och metodologi	30
4.1 Syfte och frågeställningar	30
4.2 Metodologi och avgränsningar	30
4.3 Intervjubaserad forskning och kvalitativa intervjuer	32
4.4 Etik	33
4.5 Validitet och reliabilitet	33
4.6 Metoddiskussion	34
5. En textanalys om den talande problematiken i stadsdelen Hovsjö	35
5.1 ”Tycka synd om”-mentalitet	35
5.2 Skolan och närsamhället	38
5.3 Pedagogiska perspektiv och förhållningssätt	40
5.4 Kortsiktigt tänkande och ekonomiska förändringar	42
5.5 Social kontroll	43
5.6 Nära relation till föräldrarna	46
5.7 Mötesplatser	47
5.8 Satsningar i Hovsjö	48

6. Diskussion	50
6.1 Skolan, pedagogiken och lokalsamhället	50
6.2 Integration och stigmatiseringsprocesser	54
6.3 Skapandet av mötesplatser	56
6.4 Långsiktighet	57
7. Litteraturförteckning	58
Bilaga 1	62
Bilaga 2	63
Bilaga 3	64

1. Inledning

”Under 1990-talet har allt fler grupper av människor marginaliserats och hamnat utanför samhället. Europa är idag en kontinent av aldrig tidigare skådat välstånd och överflöd samtidigt som allt fler människor hänvisas till utanförskap och fattigdom.”¹

Utvecklingen mot ett postindustriellt samhälle har medfört en tilltagande social polarisering och skapat nya marginaliserings- och fattigdomsmönster i Europa.² Det har aldrig varit större skillnader i socioekonomiska förutsättningar, skillnader mellan rik och fattig, än det är i dagens socialt ojämlika Europa. Sverige är ett av de länder i Europa där klyftorna ökar som mest och det finns inget som tyder på att detta mönster har börjat att förändras.³

Under historien har kapitalets förmåga att omvandla människors levnadsvillkor gått från att lantbruksarbetaren omvandlades till en industriarbetare. Detta skedde när det nya kapitalet efterfrågade arbetare i den nya industriella vågen under 50, 60, 70-talet.⁴ Kapitalets förmåga att vara flexibel och dynamisk i en tid när samhällsutvecklingen ter sig ohämmat lyfter nutidens samhällsutveckling med frågan hur kapitalet formar sig i dagens samhälle. Ove Sernhede skriver att ”människor lever med skilda villkor och det blir allt svårare att se vad som förenar och för dem samman.”⁵ När integrationen uteblir formas en demonisering av människor som står utanför samhället och detta

¹ Johansson Thomas, Sernhede Ove (red.), *Urbanitetens omvandlingar: Kultur och identitet i den postindustriella staden*. (Göteborg 1999) S.109

² Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S.28.

³ Johansson Thomas, Sernhede Ove (red.), *Urbanitetens omvandlingar: Kultur och identitet i den postindustriella staden*. (Göteborg 1999) S.110

⁴ Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S.218f

⁵ Ibid. S.218

eurocentristiska synsätt utvecklar nya mönster av segregation och marginaliseringar. Det senare årtiondets samhällsutveckling har framhävt etnisk skillnad och den etniska tillhörigheten har blivit en avgörande aspekt för individens möjligheter till delaktighet i samhället.⁶

Södertälje är en industristad med omkring 82 000 invånare belägen i utkanten av Stockholms län.⁷ Södertälje har en unik befolkningssammansättning, då det trots en stor andel flerspråkiga invånare finns främst tre klart dominerande invandrargrupper: assyrier/syrianer, irakier samt finländare. Denna studie har som målsättning att lyfta fram stadsdelen Hovsjö i Södertälje som enligt storstadskommitténs betänkande klassificeras till ett av Sveriges tolv mest socioekonomiskt utsatta bostadsområden.⁸ Genom att åskådliggöra de rådande livsvillkoren i Hovsjö samt lyfta fram tongivande aktörer inom det pedagogiska och sociala fältet vill vi visa att Hovsjöatsningen kan komma att fungera som ett verktyg för att bryta utanförskapet i Hovsjö.

⁶ Ibid. S. 231f

⁷ Södertälje kommun; *Södertälje i siffror 2006-12-31*, Södertälje kommun har totalt 81791 invånare. [Elektronisk version]. [Hämtat 070413].

⁸ Södertälje kommun, *Lokalt utvecklingsavtal mellan staten och Södertälje kommun* (1999) [Elektronisk version]. [Hämtat 070412].

2. Bakgrund till en omställning av stadsdelen Hovsjö

2.1 Hovsjö, en stadsdel i sydvästra Södertälje

Under år 1969 tog fullmäktige beslutet att bygga ett bostadsområde i sydvästra Södertälje för att kunna möta industriernas kraftiga expansion och urbaniseringen under 50- och 60-talet samt tidigt 70-tal.⁹ Startskottet för det omfattande bygget av stadsdelen Hovsjö inleddes under 1972 och under hösten 1973 kunde de första hyresgästerna flytta in.¹⁰ Bygget kom att sammanfalla med att industriernas expansion avtog i staden och under åren 1973 till 1974 blev det snabbt ett stort överskott på bostäder i Södertälje. Hovsjö blev ett av de bostadsområden i Södertälje som hade flest outhyrda lägenheter och det var först i slutet av 70-talet som denna negativa trend kom att vända.¹¹ Hovsjös 4 879 invånare¹² har 2 200 lägenheter till sitt förfogande varav huvuddelen, 1 700 lägenheter är hyreslägenheter samt enplansradhus i det kommunala bostadsföretaget Telgebostäder AB:s regi, och resterande 500 lägenheter blev under 1985 till 1991 successivt uppköpta av Riksbyggen och är numera bostadsrätter.¹³ Telgebostäder AB förvaltar i dagsläget sammanlagt c:a 10 300 lägenheter i Södertälje kommun och fastigheterna i Hovsjö utgör en betydande del av Södertälje stads bostadsmarknad. Lägenheterna i Hovsjö står inför ett omfattande underhållsbehov de kommande åren.¹⁴

Tabell 1. Etnisk bakgrund i Hovsjö 2004, procentuell fördelning.¹⁵

	Hovsjö	Södertälje
Svensk eller okänd	19	64
Assyrisk/syriansk	60	18
Finsk	12	9
Annan	9	9

⁹ Colven, Krupinska, Skantze, *Om pedagogisk skolplanering*, (Stockholm 1979) S. 64f.

¹⁰ Gelotte Göran, *Telgebostäder genom fyra årtionden*, (Södertälje 1988) S. 69f.

¹¹ *Ibid.* S. 72f.

¹² Sandberg Andreas (red.), *Utveckling i storstadssatsningens 24 områden 1997-2005*. Integrationsverket. [Elektronisk version]. [Hämtad 070410]. S.20

¹³ Södertälje Kommun, *Åtgärdsplan för Hovsjö under andra finansieringsperioden, 000701-021231* [Elektronisk version]. [Hämtad 070410]. S.3

¹⁴ Telgebostäder AB, hemsida; [Elektronisk version]. [Hämtad 070412].

¹⁵ Källa etnisk bakgrund, Hovsjö: Telge AB, *Telgebostäders roll för Södertäljes utveckling och bostadsmarknad*. 2005-12-06. [Elektronisk version]. [Hämtad 070404].

Källa etnisk bakgrund, Södertälje: Södertälje kommun, *Områdesfakta 2005*. [Elektronisk version]. [Hämtad 070413].

Andelen invånare i Hovsjö med en annan etnisk bakgrund än svensk uppgår till 81 % år 2004 (se vidare tabell 1). Andelen invånare med assyrisk/syriansk bakgrund har ökat från 51 % år 2000 till 60 % år 2004. Andelen invånare med svenskt- eller okänt ursprung har legat konstant omkring 20 %.¹⁶ Andelen invånare med finsk bakgrund har minskat från 12 % år 2000 till 9 % år 2004.¹⁷ Detta medför att rörligheten bland svenska/okända är låg när det gäller rörelsemönster i inflyttningar samt utflyttningar. Den största delen inflyttningar berör den assyrisk/syrianska minoriteten, där inflyttningar till Hovsjö har ökat medan utflyttningar ligger konstant på en låg nivå. I relationen till rörligheten i befolkningen i Hovsjö är inflyttningen den mest påvisande markören när det gäller omflyttningsfrekvensens mobilitet i Hovsjö.

Tabell 2. Förvärvsfrekvens 2003 (20-64 i %) och öppet arbetslösa 2004 (%).¹⁸

	Hovsjö	Södertälje
Förvärvsfrekvens	49	74
Öppet arbetslösa	8,8	3,5

Förvärvsfrekvensen i Hovsjö är betydligt lägre än i Södertälje kommun som helhet och uppgick 2003 till endast 49 % (se vidare tabell 2). Utanförskapet på arbetsmarknaden innebär en genomsnittlig disponibel inkomst i området per familj (över 20 år) på 177 000 kr, jämfört med 238 000 kr för Södertälje kommun som helhet och ett högre beroende av bidrag samt försörjningsstöd (se vidare tabell 3). 514 familjer (20-64 år) i Hovsjö fick under 2003 försörjningsstöd, motsvarande belopp på drygt 23 miljoner kronor sammanlagt.¹⁹

¹⁶ Hassler Kjell, Lindberg Matias, *Omställning av stadsdelarna Hovsjö och Ronna*; Beslutskrivelse 2005-11-29: Telge AB, [Elektronisk version]. [Hämtad 070411]. S.2

¹⁷ Telge AB, *Telgebostädernas roll för Södertäljes utveckling och bostadsmarknad*. 2005-12-06. [Elektronisk version]. [Hämtad 070404]. S.18

¹⁸ Källa förvärvsfrekvens: Telge AB, *Telgebostädernas roll för Södertäljes utveckling och bostadsmarknad*. 2005-12-06. [Elektronisk version]. [Hämtad 070404].

Källa öppet arbetslösa i Hovsjö: Sandberg Andreas (red.), *Utveckling i storstadssatsningens 24 områden 1997-2005*. Integrationsverket. [Elektronisk version]. [Hämtad 070410].

Källa öppet arbetslösa i Södertälje: Statistiska Centralbyrån, *Södertälje kommunfakta 2005*, 2004-12-31 [Elektronisk version]. [Hämtad 070412].

¹⁹ Telge AB, *Telgebostädernas roll för Södertäljes utveckling och bostadsmarknad*. 2005-12-06. [Elektronisk version]. [Hämtad 070404]. S.22

Huvuddelen av de familjer som flyttar från Hovsjö gör det till andra bostadsområden i Södertälje.²⁰ I jämförelse med den övriga befolkningen i Södertälje bevitnar tabell 2 samt 3 hur den ekonomiska segregationen skapar ett socialt avstånd mellan inkomsterna och mellan människorna i Södertälje.

Tabell 3. Disponibel medelinkomst och antal familjer med försörjningsstöd 2003 (20- år).²¹

	Hovsjö	Södertälje
Disponibel Medelinkomst i tkr	177000	238000
Försörjningsstöd ant. familjer	514	2832

Utbildningsnivån bland Hovsjös vuxna invånare är bland de lägsta i riket vilket speglar den socioekonomiska utvecklingen, där en stagnation av ekonomisk tillväxt bidrar till en låg utbildningsfrekvens. Utbildningsnivån i stadsdelen Hovsjö har ökat under en period av åtta år (se vidare tabell 4).²² I det svenska kunskapssamhället är möjligheterna att hitta ett varaktigt arbete begränsade om utbildning saknas vilket kan leda till bidragsberoende.²³ Andelen invånare som går vidare till högre studier var under 1996 ungefär 10 % i stadsdelen Hovsjö medan motsvarande siffra för Södertälje kommun som helhet låg på 22 %.²⁴

Tabell 4. Utbildningsnivå 2003-01-01.²⁵

	Hovsjö	Södertälje
Folk-/Grundskoleutbildning	40	27
Gymnasie-/Högre utbildning	60	73

²⁰ Hasslert Kjell, Lindberg Matias, *Omställning av stadsdelarna Hovsjö och Ronna*; Beslutskrivelse 2005-11-29: Telge AB, [Elektronisk version]. [Hämtad 070411]. S.1

²¹ Telge AB, *Telgebostädens roll för Södertäljes utveckling och bostadsmarknad*. 2005-12-06. [Elektronisk version]. [Hämtad 070404].

²² Skolverket, *Situationen i de stadsdelar som omfattas av lokala utvecklingsavtal*. (Stockholm 2005) S.16f

²³ Hasslert Kjell, Lindberg Matias, *Omställning av stadsdelarna Hovsjö och Ronna*; Beslutskrivelse 2005-11-29: Telge AB, [Elektronisk version]. [Hämtad 070411]. S.2

²⁴ Södertälje kommun, *Lokalt utvecklingsavtal mellan staten och Södertälje kommun*. [Elektronisk version]. [Hämtad 070412]. S.67

²⁵ Telge AB, *Telgebostädens roll för Södertäljes utveckling och bostadsmarknad*. 2005-12-06. [Elektronisk version]. [Hämtad 070404].

Integrationsverkets statistiksammanfattning visar tydligt på att andelen invånare med gymnasieutbildning har ökat successivt från ungefär 21 % till 34 % under 1997 till 2005 (se vidare tabell 5).

Tabell 5. Andel gymnasieutbildade (längre än 2 år) av den totala befolkningen 24-64 år i procent.²⁶

	1997	2000	2002	2005
Hovsjö	20,6	24	31	34,1

2.2 Telge Hovsjö AB

Telge Hovsjö AB bildades 2007 och bolagets målsättning är att bryta segregationen och utanförskapet i stadsdelen Hovsjö inom tio år. Bolaget strävar efter att förbättra och utveckla boendet i stadsdelen Hovsjö för att göra området till ett attraktivt bostadsområde.²⁷ Satsningen kommer förutom boendemiljön även att involvera skol-, fritids-, och sociala frågor. För att lyckas med satsningarna måste ett väl fungerande samarbete etableras med invandrarföreningarna, skolan, polisen, hyresgästföreningen, kyrkan, social och arbetsmarknadskontoret etc. Under en period av minst åtta år kommer 24 miljoner kronor att investeras i stadsdelen Hovsjö årligen. Telge Hovsjö AB:s styrelse kommer ha en boendemajoritet och på sikt strävar bolaget efter att rekrytera medarbetare. Bolaget har sitt ursprung i det kommunala bostadsföretaget Telgebostäder AB och har 1705 bostadslägenheter till sitt förfogande.²⁸

2.3 Skolor i Hovsjö

Hovsjöskolor består av stadsdelens tre grundskolenheter. Gröndalskolan årskurs F-6, Högbergaskolan årskurs F-6, och Hovsjöskolan årskurs 7-9. Det sammanlagda elevantalet är omkring 650 elever varav ungefär 400 elever i Gröndalskolan och Högbergaskolan samt 250 elever i Hovsjöskolan.²⁹ Hovsjöskolornas status, dess rykte och elevernas

²⁶ Sandberg Andreas (red.), *Utveckling i storstadssatsningens 24 områden 1997-2005*. Integrationsverket. [Elektronisk version]. [Hämtad 070410].

²⁷ Hassler K Kjell, Lindberg Matias, *Omställning av stadsdelarna Hovsjö och Ronna*; Beslutskrivelse 2005-11-29: Telge AB, [Elektronisk version]. [Hämtad 070411]. S.1f

²⁸ Telge AB, *Telgebostäders roll för Södertäljes utveckling och bostadsmarknad*. 2005-12-06. [Elektronisk version]. [Hämtad 070404]. S.9ff

²⁹ Nordin Meta, *Kvalitetsredovisning 2006 - Hovsjö skolor*. (Södertälje 2006). S.2

prestationer hänger samman med de sociala effekter som närområdet präglas av.³⁰ Skolorna i Hovsjö kategoriseras därav på samma negativa sätt som det omkringliggande näringslivet och hamnar ofta i centrum för den offentliga lokala och regionala debatten om segregation och integration.³¹ Om vi säger att Hovsjö speglar det övriga samhällets problem, då visar skolorna i området koncentrationer av Hovsjös problem.³² Endast 51 % av eleverna hade vid utgången av nionde skolåret år 2005 tillräckliga betyg för att kunna söka till gymnasieskolans nationella program (se vidare tabell 6).

Tabell 6. Andel elever som vid utgången av nionde skolåret uppnått behörighet till nationella program i gymnasieskolan.³³

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Hovsjö	53	78	56	64	62	51
Södertälje	84	85	82	81	77	82

Om vi ser till det genomsnittliga meritvärdet i slutbetyget för Hovsjöskolans sistaårselever visar resultaten inte på något enhetligt mönster utan påvisar istället stora årliga variationer (se vidare tabell 7).³⁴

Tabell 7. Slutbetyg från grundskolan i årskurs 9.³⁵

	VT 2000	VT 2001	VT 2002	VT 2003	VT 2004	VT 2005
Hovsjö	136	178	155	164	175	148
Södertälje	200	205	200	192	199	193

³⁰ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001). S.19

³¹ Ibid. S.81

³² Ristilampi Per-Markku, *Rosengård och den svarta poesin, en studie av modern annorlundahet* (Stockholm, 1994). S.103

³³ Telge AB, *Telgebostädens roll för Södertäljes utveckling och bostadsmarknad*. 2005-12-06. [Elektronisk version]. [Hämtad 070404].

³⁴ Skolverket, *Situationen i de stadsdelar som omfattas av lokala utvecklingsavtal*. (Stockholm 2005). S.19f Slutbetyget beräknas genom att beakta elevens sexton bästa resultat i grundskolans ämnen och multiplicera betyget "Godkänt" med 10 poäng, "Väl godkänt" betyg med 15 poäng samt "Mycket väl godkänt" med 20 poäng. Betyget godkänt i alla ämnen ger 160 poäng (16 ämnen*10 poäng) och betyget mycket väl godkänt i alla ämnen ger 320 poäng (16 ämnen*20 poäng).

³⁵ Telge AB, *Telgebostädens roll för Södertäljes utveckling och bostadsmarknad*. 2005-12-06. [Elektronisk version]. [Hämtad 070404].

Vid Hovsjöskolan uppfyllde 65,2 % av eleverna i årskurs 9 läsåret 05/06 de nationella målen i Engelska (ökning med 0,9 % från året innan). I matematik uppfyllde 61,8 % de nationella målen (ökning med 11,2 % från året innan). I svenska uppfyllde 76,4 % de nationella målen (en minskning med 5 % från året innan).³⁶ Det sammanvägda resultatet i de tre kärnämnen visar på en ökning med totalt 7,1 % i Hovsjöskolan under läsåret 05/06. Denna utveckling står i relation till det svenska språket och till de resurser Hovsjöskolan förfogar över.

2.4 Hovsjö fritidsgård

Hovsjö fritidsgård byggdes tillsammans med Hovsjöskolan under 60-talet. Fritidsgården bedriver dagligen en mängd olika aktiviteter för Hovsjös ungdomar. Dagtid finns det en rastverksamhet för Hovsjöskolornas elever och under eftermiddagarna och kvällarna kan ungdomarna komma till gården för att spela pingis, biljard, kasta dart, se på film, styrketräna eller spela och chatta i fritidsgårdens Internetcafé. Hovsjö fritidsgård bedriver tjejevksamhet, de ordnar dans, disco och under sommaren och skolloven arrangerar fritidsledarna utflykter, idrottsturneringar och bedriver lägerverksamhet.³⁷

2.5 Hovsjö Kyrka

Hovsjö kyrka är belägen i skolbyggnaden och tillhör Svenska kyrkan. Kyrkan har flera olika aktiviteter förutom religiösa ändamål bl.a. husmöten, stadsdelsprojekt, ungdomsverksamhet samt sopplunch och morgonbön varje onsdag. Församlingen består av ungefär 60-70 personer som kontinuerligt besöker kyrkan. Av dem har ett 50-tal personer ett etniskt ursprung från Sverige, Finland och andra europeiska länder och ett 20-tal personer har en bakgrund från mellanöstern eller Sydamerika.³⁸

2.6 Forskningsläget

Under denna studie har ämnets komplexitet synliggjorts genom dels de intervjuades utsagor och dels genom bakomliggande teorier som ligger till grund för denna uppsats. Med komplexitet menar vi att ämnets karaktär påvisar en mängd variabler att analysera

³⁶ Nordin Meta, *Kvalitetsredovisning 2006 - Hovsjö skolor*. (Södertälje 2006). S.9f

³⁷ Södertälje kommun, *Hovsjö fritidsgård* [Elektronisk version]. [Hämtad 070507].

³⁸ Södertälje-Tveta församling, *Hovsjö Kyrka* [Elektronisk version]. [Hämtad 070507].

utifrån en mångfald av kulturella företeelser i utvecklingen av ett postindustriellt samhälle i rörelse.

2.6.1 Framträdande forskning inom området ungdomskultur

Mats Trondman är professor i kultursociologi och verksam vid Växjö universitet och Malmö Högskola. Han är en av Sveriges mest framträdande forskare inom barn och ungdomskultur och inriktar sin forskning mot ungdomars livsvillkor, uppväxtvillkor deras självförståelseformer, visioner och praktiker.³⁹

Thomas Johansson är professor vid Centrum för kulturstudier, Göteborgs universitet. Han bedriver ungdomsforskning inom bl.a. medialisering, populärkultur, ungdom och sexualitet samt ungdomars konstruktioner av könsidentitet. Nuvarande forskningsprojekt berör bl.a. områdena faderskap, ungdom och sexualitet.⁴⁰

Ove Sernhede är professor vid Centrum för kulturstudier, Göteborgs universitet. Han bedriver forskning inom området ungdomskultur och har skrivit flera böcker i ämnet ungdomskultur bl.a. inom områdena utanförskap, subkulturer, musik, kön och sexualitet.⁴¹

Nihad Bunar är docent och forskningsassistent vid Sociologiska institutionen, Stockholms Universitet. Han bedriver forskning om skolkulturer, modersmålsundervisning, boendesegregationens effekter och om flertalet olika integrationspolitiska åtgärder etc.⁴²

Loïc Wacquant är professor i sociologi vid Institute for Legal Research, Boalt Law School, University of California i Berkeley. Han bedriver omfattande forskning om

³⁹ För kontaktuppgifter se vidare: <http://www.idrottsforum.org/researchers/tromat.html> [Hämtad 070523].

⁴⁰ För kontaktuppgifter se vidare: <http://hum.gu.se/institutioner/kultur-estetik-medier/personal/thomas-johansson> [Hämtad 070523].

⁴¹ För kontaktuppgifter se vidare: <http://hum.gu.se/institutioner/kultur-estetik-medier/personal/ove-sernhede> [Hämtad 070523].

⁴² För kontaktuppgifter se vidare: <http://www2.su.se/sukat/person.jsp?dn=uid%3Dnbnuna%2Cdc%3Dsociology%2Cdc%3Dsu%2Cdc%3Dse> [Hämtad 070523].

socialteori, rasdiskriminering, fattigdom, utanförskap, segregation och samhällsliga marginaliseringsprocesser etc.⁴³

Ovannämnda tongivande aktörer på forskningsfältet har varit huvudsakliga inspiratörer till denna studie. Deras forskning har givit oss en grundläggande förståelse för områdets mångskiftande karaktär och komplexitet samt bidragit med ett teoretiskt djup vid analysen av de intervjuades utsagor.

2.6.2 Vidare undersökningar

Vidare studier inom området kan vara att följa upp och utvärdera Hovsjöatsningens genomslag i stadsdelen under en längre tidsperiod. Studierna kan även inrikta sig mot att ge förslag på hur Södertälje stad kan transformeras till en ny identitet där Hovsjö som stadsdel är inberäknad. Detta arbete kan även fokuseras kring andra stadsdelar i Södertälje som påvisar samma sociala problematik. En annan undersökning vore att flytta tyngdpunkten från ett vuxenperspektiv till ett barn- och ungdomsperspektiv. Denna studie kan sträva mot att se till skolans roll som pedagogiskt instrument vid en omformning av stadsdelen Hovsjö men den skulle även kunna inrikta sig mot att utveckla ett nytt förhållningssätt till närsamhällets komplexitet. I bakgrunden måste det ligga ett samförstånd mellan de politiska aktörerna i Södertälje kommun för att kunna åstadkomma kontinuitet i förändringsprocesserna och denna del skulle kunna utgöra en studie i sig. En ytterligare undersökning skulle kunna vara att studera hur mötesplatser blir ett verktyg och metod för integrering av olika folkgrupper i Södertälje stad.

⁴³ För kontaktuppgifter se vidare: <http://sociology.berkeley.edu/faculty/wacquant/> [Hämtad 070523].

3. Bärande perspektiv på skolans ideologiska grundval i ett monokulturellt kosmos⁴⁴

3.1 Teoretiska applikationer på skolan i ett postindustriellt samhälle

I detta kapitel redogör vi för grunddragen i uppsatsens teoretiska ramverk. Syftet är att lyfta fram vissa aktörer som diskuterar begrepp som vi vill inkorporera i denna uppsats. Teoretiska begrepp såsom utanförskap, integration, segregation och ”vi och dom” - perspektivet är begrepp som tillhandahåller tydliga riktlinjer för oss när vi analyserar stadsdelen, Hovsjö. Till vår hjälp har Ove Sernhede klargjort och förtydligat dessa begrepp i sin kontext.⁴⁵ Även Nihad Bunar har varit en hjälpande hand i förståelsen för människors maktlöshet. Bunar lyfter fram människans uttryckssätt i ett Sverige där ”segregationen /.../ aktivt skapas och upprätthålls och kan inte enbart identifieras som en restprodukt av invandrarnas koncentration i ett område, arbetslöshet eller medias rapportering.”⁴⁶ Med detta citat vill vi identifiera vad utanförskap är för något. Vi vill tydliggöra med begreppet *segregation* och dess underkategorier hur utanförskapets substrukturer ter sig i alienationens näste.⁴⁷ Segregation står för en form av sociala skillnader, det uppstår genom relationer mellan olika områden och definitionen av segregation i ett historiskt perspektiv kan beskrivas i hur olika sociala skillnader har sammanfallit med geografiska skillnader.⁴⁸ De sociala värden som bidrar till segregationen är enligt många: skolan, språket och arbetsmarknaden är sociala värden som är normativa i sin kontext och i många fall segregationsskapande.⁴⁹

”Segregation medför utanförskap och ger upphov till onda cirklar av problem

⁴⁴ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999). S.81

Enligt Bourdieu är kosmos ett socialt universum som innefattar makt, kapital, styrkeförhållanden, strider för att bevara eller förändra.

⁴⁵ Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S.60

⁴⁶ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001). S.276

⁴⁷ Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S. 66f Om Substrukturer se sid. 154f

⁴⁸ Johansson Thomas, Sernhede Ove (red.) *Urbanitetens omvandling kultur och identitet i den postindustriella staden* (Göteborg 2003). S.109ff

⁴⁹ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001). S.75ff

som förstärker varandra/.../
Utanförskap skapar olika slags
fientligheter. Segregationer är en bas
för utanförskap och okunskap.”⁵⁰

Begreppet *integration* borde vara motsatsen till det ovannämnda citatet. Integration kan definieras som ett sätt att få människor i utanförskap att känna sig som en del av en identitet i det svenska samhället. Skolan, närsamhället, kommunen, staten skall visa vägen och leda detta arbete med hjälp av styrdokument som kan skapa fasta metoder för en identitetsutveckling i samhället och i skolan.⁵¹ Ove Sernhede intervjuade Little Milton 19 år och breakdansare, bosatt i förorten Angered i Göteborg:

”Alla tror att Angered bara är en massa rån och misshandel å sån skit, men dom har inte varit här... när jag frågar har du varit i Angered då? Då säger dom att jo, jag åkte förbi en gång å det såg för jävligt ut, en massa folk, det såg ut som någon jävla afrikansk by... fan sånt skitsnack, att det finns olika kulturer här är ju inget att vara rädd för.”⁵²

Citatet belyser hur en geografisk plats utsätts för fördomar. Det är området som symboliserar det ”skitiga” och det ”jävliga”. Fördomarna är geografiskt odlade och i detta citat är individen frånvarande från fördomsfulla attacker, området berör en territoriell stigmatiseringsprocess där samhället har demoniserats livsvillkoren och detta mynnar ut i rädsla och i osäkerhet såväl inne i som utanför detta område.⁵³

Skolans nyckelfunktioner är att förbereda, strukturera, demokratisera och förankra öronmärkta värderingar till elevernas kognitiva utveckling. Lärarens uppdrag är att bryta

⁵⁰ Magnusson Lena (red.), *Den delade staden*, (Umeå 2001). S. 42

⁵¹ Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S. 60 se även Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999) där han benämner integration som kan vara en effekt av en dominans ur ett sociokulturellt perspektiv. Habitusbegreppet hjälper till att analysera relationerna mellan individers position i det sociala rummet och deras egna val, hur de positionerar sig själva. Habitus betyder även ung, kollektiv livsstil, innefattande sätt att föra sig, tänkesätt.

⁵² Ibid. S.55

⁵³ Ibid. S.56

geografiska och arkitektoniska fördomar som människor har i sin okunskap om ett område, stad, kommun eller bostadsområde. Skolans arbete med att stärka en identitetsutveckling för eleverna skall ske med en direkt kommunikation som består av tydlighet, äkthet, enkelhet annars brister kommunikationen mellan vuxna och ungdomar.⁵⁴ Ove Sernhede skriver:

”Många unga män ser invandrarskapet som sin primära identitet. I /.../ [vänskapskretsar] söker de samhörighet men också den förståelse som inte skolan kan ge. Invandrarskapet är ett utanförskap som samtidigt ges en positiv laddning.”⁵⁵

Detta citat belyser hur identiteter omformas och söker sig till något annat när skolan inte kan identifiera eller förstå ungdomarnas subkulturer. Bourdieu framlägger olika tillgångar en människa kan förfoga över i en given position. Bourdieu diskuterar olika kapitalformer⁵⁶ där det kulturella kapitalet får en plats i uppsatsens ramverk. Det kulturella kapitalet innefattar tillgångar till en legitimitet såsom skolsystemet och den högre utbildningen och språket. I klartext menar Bourdieu att människor som vistas i bestämda sociala miljöer erhåller fastlagda tankar och handlingssätt. I relation till citatet ovan som berör utanförskap och identitet finns det en åtskillnad mellan skolan och ungdomens subkulturer som hela tiden förändras. Den sociala distansen mellan vuxnas och ungdomars verksamheter är ett språk som inga inblandade förstår när okunskapen gror. Därför brister vuxnas ledande auktoriteter och ungdomen strukturerar om sin kollektiva livsstil⁵⁷ och skapandet av identiteter i skolmiljön ersätts med ett organiskt intellekt.⁵⁸ Skolan har i denna kultur förlorat sin trovärdighet kring begreppet kunskap och kunskapsförmedling. Synen på den kunskapsförmedling som presenteras i skolan

⁵⁴ Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S. 63

⁵⁵ Sernhede Ove, *I utanförskapet finns gemenskapen* (Stockholm, 2003). S.43

⁵⁶ Jönsson, Trondman, Arnman, Palme, *Skola – fritid – framtid. En studie av ungdomars kulturmönster och livschanser* (Lund 1993). S.26

⁵⁷ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999). S.32ff

⁵⁸ Sernhede Ove, *I utanförskapet finns gemenskapen* (Stockholm, 2003) S.45

Organiskt Intellekt betyder: ”En som med utgångspunkt i egna erfarenheter gör analyser av historien och den samtida sociala verkligheten.”

vilar på ”ett västerländskt, eurocentriskt perspektiv där universalistiska principer predikas samtidigt som samhället praktiserar segregation, diskriminering och ojämlikhet.”⁵⁹ Dualismen mellan det rådande etablissemanget och ungdomars kulturella yttringar berör Södertäljes stadsdelar när man inte uppfattar sig som ”hemma” utvecklas i Bourdieus mening ”sociala hierarkier”⁶⁰ utmynnat ur ett dominansförhållande i samhället.

3.2 De sociala positionernas fenomenologi⁶¹

Med begreppet ”fält” menar Bourdieu att en del av det sociala rummet inom vilket det är möjligt att urskilja agenters sociala position ”skapas genom interaktion mellan särskilda normer” rådande inom samhällets olika lager eller dimensioner, agentens habitus och agentens sociala, ekonomiska och kulturella kapital.⁶² Fält interagerar med varandra och är hierarkiskt ordnade. Pierre Bourdieu, definierar socialt kapital som:

“The aggregate of the actual or potential resources which are linked to possessions of durable network of more or less institutionalized relationships of mutual acquaintance and recognition – or in other words, to membership in a group – which provides each of its members with the backing of the collectivity-owned capital, a “credential” which entitles them to

⁵⁹ Sernhede Ove, *I utanförskapet finns gemenskapen* (Stockholm, 2003). S.45f

⁶⁰ Jönsson, Trondman, Arnman, Palme, *Skola – fritid – framtid. En studie av ungdomars kulturmönster och livschanser* (Lund 1993). S.27f

⁶¹ Bourdieu Pierre *Kultursociologiska texter* (Stockholm 1994) S. 247ff Fenomenologi (av grekiska *fainomenon*, det som synes) betyder en teori och metod inom filosofin, läran om fenomen och väsen. Inom fenomenologin studeras särskilt förhållandet mellan varseblivningen och objekten för varseblivningen, samt söker förklara eller beskriva idéer och väsen *i sig*, så som de ter sig. (Källa: www.ne.se). I Bourdieus kultursociologiska texter framhävs de vardagliga detaljerna i det rådande sociala fältet.

⁶² Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999). S. 7ff. 1) *Habitus* är en individs, handlingsmönster som är inlärd och som leder till att individen gör vissa specifika val som leder till att reproducera livsstil och smak, som oftast innebär avsmak för en annan grupps smak, är viktiga delar i en individs habitus. Individens *habitus* präglas av den förhärskande *habitus* i den grupp individen tillhör. *Habitus* skapar gemensamma sätt att se på omvärlden och sig själv. Den är också ett medel för att avgränsa sig från andra grupper. 2) *Fält* kännetecknas av rörelser – av kamper – om positionerna i det sociala rummet. 3) *Agent* är för Bourdieu att det knappast finns några individer till följd av samverkan mellan *habitus* och *fält*. 4) *Symbolisk makt* är ju större symboliskt kapital (och högre position) desto större symbolisk makt, blir kontentan. Hur formeras då den symboliska makten? Svaret är genom utbildning och sunt förnuft.

credit, in the various senses of the world.”⁶³

Enligt Bourdieus definition kan en individs sociala kapital bestå av institutionaliserade nätverk såsom exempelvis klass, parti, familj osv. men kan även utgöras av nätverk som bygger på utbyten av kulturell eller materiell art mellan deltagarna.⁶⁴ En enskilds volym av socialt kapital avgörs av hur stort nätverk av relationer denne effektivt kan mobilisera, samt av hur mycket kapital (kulturellt, symboliskt, ekonomiskt) som respektive deltagare inom nätverket förfogar över.⁶⁵ Dessa kapital blir sedan disponibla, en tillgång, för alla medlemmar inom gruppen att dra fördel av. Bourdieu nämner att en högt skattad examen inte alltid garanterar en livsbana präglad av framgång. Det krävs även stöd från vänner, familj eller andra.⁶⁶ Socialt kapital kan således utgöra en förutsättning för att tillgodogöra sig annat såsom ekonomiskt, utbildning och kulturellt kapital. För Bourdieu är klasser rustade med både ett stort kulturellt och ekonomiskt kapital som kan följa ett konsumtionsmönster som borgar för ett stort socialt kapital. Övriga kapital kan således ”växlas in”⁶⁷ och, via anseende och respekt bland likasinnade, överförs till formen av ett socialt kapital.⁶⁸ Kopplingen mellan klass och kapital av olika former leder till Bourdieus konklusion om att man föds med ett visst startkapital: ekonomiskt, kulturellt och inte minst socialt.⁶⁹

Bourdieu förutsätter inte att utbytena i nätverken baseras på ömsesidighet och tillit. Han menar att det är fullt möjligt för en individ att hänvisa till övriga betydelsefulla kontakter, i syfte att få förtroende för sin egen kompetens, och härvid använda sig av ett samlat socialt kapital.⁷⁰ Vidare menar Bourdieu att uppbyggnaden av nätverk och därmed individens sociala kapital inte är något som naturgivet uppstår av sig själv.⁷¹ Nätverken är snarare en produkt av kollektiva eller individuella investeringsstrategier användbara på

⁶³ Bourdieu Pierre, *The forms of capital* i J.G. Richardson. Handbook for Theory and Research for the Sociology of Education (New York Greenwood Press 1985) S.241f - 258ff

⁶⁴ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999). S.44ff

⁶⁵ Ibid. S.44ff

⁶⁶ Ibid. S.18

⁶⁷ Ibid. S. 17ff

⁶⁸ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999). S.126ff

⁶⁹ Bourdieu Pierre *Kultursociologiska texter* (Stockholm 1994) S.250f

⁷⁰ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999). S.125f

⁷¹ Broady Donald (red.), *Kulturens fält*. (Uppsala 1998) S.18ff

kort eller lång sikt.⁷² Det sammanhållande kittet i nätverken utgörs av utbytena av olika former av kapital, vilka skapar ömsesidig kunskap och igenkännande. Skillnader mellan olika samhällsklasser, spelar enligt Bourdieu, en stor roll då man talar om hur mycket kulturellt och socialt kapital respektive nätverk förfogar över. I anslutning till de olika kapitalformernas projektion på ekonomisk och social status speglas utanförskapet i bostadsområdenas miljösatsning. I Pierre Bourdieus bok, *Moteld*, raderas dessa slagord och ersätts med moderna begrepp som belyser utanförskapets hegemoni. Bourdieu skriver:

”Svårigheterna för marginalgrupperna att identifiera sig med det samhälle de trots allt lever i är också beroende av svårigheterna att på egna villkor och via egna kanaler göra sina röster hörda.”⁷³

Med kapitalbegreppet som består av institutionaliserade nätverk såsom exempelvis klass, parti, familj belyser Bourdieus hegemoni, hur etablerade, härskande skikt etableras och reproducerar kulturell enighet genom utbildning och smak.⁷⁴ Den kulturella eliten som skapas enligt Bourdieu är således en utvecklad tankegång, dvs. hur den kulturella eliten bevakar sina intressen och hur de särskiljer sig samt förenas med hjälp av den kulturella smaken.⁷⁵ Denna tankegång är ett rådande element i samhällsstrukturen. Tanken med begreppet hegemoni är att lyfta fram samhällsstrukturer där maktbegreppet sönderdelas och läggs fram i relation till segregationen. Målet är att bryta rådande normer och att den dynamiska socioekonomin tar fart i hushållen genom engagemang i föreningsliv (som sträcker sig längre än till närsamhället) och i förnyelseprojekt på stadsdelsnivå.⁷⁶ Med Bourdieus fyra kapitalbegrepp skapar Donald Broady ett femte begrepp som innehåller en förankring till närsamhällets olika funktioner.⁷⁷ Därmed är denna funktion eller snarare begrepp ett organisatoriskt kapital som stärker den lokala utvecklingen och bidrar till att förstärka närsamhällets funktionalitet och rekrytering till maktfältet, vilket är betydligt

⁷² Broady Donald (red.), *Kulturens fält*. (Uppsala 1998) S.126ff

⁷³ Bourdieu Pierre, *Moteld. Texter mot nyliberalismens utbredning* (Stockholm 1999). S.16

⁷⁴ Ibid. S. 34ff

⁷⁵ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999). S.34ff

⁷⁶ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S.58ff

⁷⁷ Bjerg Jens, *Pedagogik - en grundbok*, (Stockholm 2000). S.466ff

lättare i det svenska kulturella kapital som vilar på en traditionsbunden facklig historik.⁷⁸ Detta är en modifiering av den Bourdieuska sociologin där det kulturella kapitalet har anpassat till den svenska normen.

3.3 Ideologiska perspektiv på skolan

Utbildningen i sig producerar en enhetlighet, där demokrati och värderingar är rådande. I den Bourdieuska världen är ”kultur” en markör som identifierar en individs kapitalformer och med detta upptas och delas människan in i olika klasser.⁷⁹ I denna kontrast menar Säfström att kulturen måste identifieras och förstås som en gemensam del av allas identifikationsmönster.⁸⁰ Medan människan i Bourdieus begreppsvärld är bunden till ett handlingsmönster, till sitt kapitalinnehav och de val människorna gör utgår han ifrån ett reproduktionsmönster. Skolan är i den bourdieuska världen en social, legitim institution som skapar och bevarar positionella grupperingar i samhället. Carl Anders Säfström lyfter fram istället för hierarkiska strukturer, talar han om mötena och den epistemologiska socialisationens möte att vara *för* någon.⁸¹ Att vara för någon speglar relationen mellan läraren och eleven. I större utsträckning diskuterar Bourdieu om att samhället är hierarkiskt strukturerat efter klass, men fokus för hans intresse ligger inte på de ekonomiska förhållandena, utan snarare på hur människors kulturella handlingar spelar en viktig roll för reproduktionen av samhällsstrukturen. Säfström däremot anser att utbildningens uppgift inte är att införliva människor så mycket som möjligt, utan ”snarare att ta skillnad på fullaste allvar, att sätta skillnad i centrum av utbildning”.⁸² Detta innebär att utbildning upphör att vara en process där ”de som är utanför” leds in i en gemensam kultur.⁸³ I stället blir utbildning en process där skillnader kan undersökas. I relation till Bourdieus tankar om utbildningen fastställer han att tillgång till kultur, rätt språk och god smak har stor betydelse för framgång i skolan. Möjligheterna för individen i den bourdieuska begreppsvärlden är begränsade när han avser att kapitalbegreppet styr den

⁷⁸ Ibid. S.466

⁷⁹ Broady Donald (red.), *Kulturens fält*. (Uppsala 1998) S. 12ff

⁸⁰ Säfström Anders Carl, *Skillnadens pedagogik. Nya vägar inom den pedagogiska teorin*. Studentlitteratur, (Lund 2005) S. 68f

⁸¹ Ibid. S. 15ff

⁸² Ibid. S.70

⁸³ Ibid. S.69

individuella friheten att röra sig mellan klasserna.⁸⁴ Bourdieu menar att människor som vistas i bestämda sociala miljöer förvärvar fastlagda tankar och handlingsätt vilket kan tolkas som att människans tillgångar i den sociala kontexten använder sig av reproduktionsstrategier för att handskas med de villkor livet ger. Säfström vill att utbildning, undervisning och lärande ska vara någonting annat än mekaniska deterministiska processer, och han anser att utbildningens yttersta mål är ”att lära någon någonting utan att därigenom göra den andre till den samma som alla andra”.⁸⁵

Människan i Säfströms värld får inte reduceras kategoriskt in i ett definierat och inpassat rationellt system.⁸⁶ Utbildningen är en del av den etiska människans frihet och skolan som bärare av normer för in människor i redan etablerade föreställningar om vilka som tillhör den givna gemenskapen. I detta läge sker det en assimilation där individen anpassar sig till den rådande normen.⁸⁷ Ett exempel är det franska utbildningssystemet som skapar hierarkiska placeringar av människor där deterministiska system assimilerar människor in i ett redan etablerat mönster.⁸⁸ Säfström menar att det finns alternativa vägar som kan konstrueras och integreras i mötet mellan individer genom att fly från det vetbara till det okontrollerbara, med detta skapas det en förutsättning för undervisningen och utbildningen, då man avsäger sig och slutar reducera människor.⁸⁹ Säfström skriver att ”läraren ger upp sin position av att vara på den säkra sidan om kunskapen och deltar i en osäker tid”.⁹⁰ Detta betyder eller inriktar sig på att undervisningen i skolan inte skall vara repressiv utan mer utvecklande, utlämnande och öppen för mötet, dialogen, samtalet och kommunikation i den hela tiden pågående polemiken mellan individer.

⁸⁴ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999). S. 56ff

⁸⁵ Säfström Anders Carl, *Skillnadens pedagogik. Nya vägar inom den pedagogiska teorin*. Studentlitteratur, (Lund 2005) S.24

⁸⁶ Ibid. S.90

⁸⁷ Ibid. S.30ff

⁸⁸ Jönsson, Trondman, Arnman, Palme, *Skola – fritid – framtid. En studie av ungdomars kulturmönster och livschanser* (Lund 1993). S.25ff

⁸⁹ Säfström Anders Carl, *Skillnadens pedagogik. Nya vägar inom den pedagogiska teorin*. Studentlitteratur, (Lund 2005) S.24

⁹⁰ Ibid. S.86

3.4 Kulturellt medborgarskapsperspektiv

Enligt Alfredo Castro handlar integration om *svennifiering och blattifiering*⁹¹ vilket betyder att integrationen skapar en relation mellan majoritetskulturen och minoritetskulturen. Identifieringen av två sociala strukturer belyser steget från systemintegration till social integration.⁹² Mötet mellan majoritetskulturer och minoritetskulturer handlar om att neutralisera ”vi och dom”-perspektivet.⁹³ Skolans kulturella betydelse för en positiv utveckling stärks genom att skolan reproducerar identiteter i en givande miljö för eleverna och applicerar den kulturella mångfalden av erfarenheter på det lokala samhället.⁹⁴ Skolans ständiga arbete med att utveckla verksamheten för jämlikhet, där integrationen utgörs av en centrerad mötesplats gynnar sammansmältningen av rådande kulturer.⁹⁵ De verktyg som kan förena samt neutralisera förmodande fördomar i samhället är organisationer och föreningar som tar del av skolans inre arbete.⁹⁶ Genom att man förankrar eleverna samt föräldrarna till skolans verksamhet skapar man en balans mellan närsamhället och skolan. Detta ökar kommunikationen och stärker gemenskapen mellan skolan som kulturell normskapare och normtagare och föräldrarna som skapar en värderingsgrund för sin barn.⁹⁷ Totaliteten av denna förankring av närsamhället och skolan är en socialintegrerad produkt, skapad ur en kulturell hybrid av rådande auktoritära kulturformer i samhället.⁹⁸ Mot denna bakgrund av kulturell identifiering och stigma i det svenska samhället skriver Sernhede att:

”Medierna får det ibland att framstå som om att ett lägenhetsinnehav i någon av dessa stadsdelar innebär att man som individ är att betrakta som ett socialt

⁹¹ Alfredo Castro, *Desintegrera integrationen*, Västerbottens Kuriren, 16/12-2006

⁹² Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S.58ff

Socialintegration handlar om att ”skapa gemensamma värden och systemintegration handlar om intressekonflikter mellan olika grupper och samhällsförändringar.”

⁹³ Wacquant Loic, *Ghetto- Disentangling Poverty, Segregation, and Ethnic Clustering* (Berkeley 2004) S.3ff

⁹⁴ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S.67

⁹⁵ Bourdieu Pierre *Kultursociologiska texter* (Stockholm 1994) S. 297ff

⁹⁶ Ibid. S.67f

⁹⁷ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S.277f

⁹⁸ Ziehe Thomas, *Kulturanalyser- Ungdom, Utbildning, Modernitet* (Stockholm 1994) S.72ff

problem. Så är det inte, majoriteten av invånarna i dessa stadsdelar (sammanslaget för hela riket) har inte fastnat i utanförskap.”⁹⁹

Med detta citat vill vi lyfta fram en övergripande bild av hur det prosalitterära och audiovisuella mediet demoniserar och förvanskar bilden av stadsdelen.¹⁰⁰ I det svenska samhället råder idag en omfattande etnisk boendesegregation, och stora skillnader i socioekonomiska grundförutsättningar mellan de infödda svenskarna och dem med annan etnisk bakgrund än svensk.¹⁰¹ Den rådande segregationen och stigmatiseringen av utsatta områden har en stor inverkan på ungdomarnas identifikationsprocess, då en dyster framtidstro ger upphov till att möjlighetsstrukturerna faller samman.¹⁰² Detta förhindrar ofta ungdomarna från att göra socialt produktiva val och dessutom tenderar vissa ungdomar att individualisera samhällliga problem.¹⁰³

3.5 Skolans pedagogiska initiativ

Under en lång tidsperiod har den svenska skolan strävat efter en språklig och värdemässig homogenitet. Ett skolsystem som är uppbyggt på nationella strukturer kan inte se till varje individs förutsättningar och behov.¹⁰⁴ Gränsdragningen för begreppet ”invandrarungdom” bygger inte kring någon enhetlig grupp, utan istället fungerar begreppet exkluderande och ställer människor utanför ”svenskheten”.¹⁰⁵ Begreppet kan ses som en beteckning på en grupp med underordnad ställning i det svenska samhället eftersom de avviker från normaliteten. Normalitet är ett uttryck för resultatet av de maktförhållanden som råder mellan samhällets olika grupper och fält i den rådande hegemonin.¹⁰⁶ En stor del av eleverna i den svenska skolan är multietniska, dvs. de ingår i flera etniska grupper

⁹⁹ Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S.44

¹⁰⁰ Sernhede Ove, *I utanförskapet finns gemenskapen* (Stockholm, 2003). S.46f

¹⁰¹ Bunar Nihad, *Skola mitt i byn – bara för invandrare?* (Stockholm 2003). S.9f

¹⁰² Wacquant Loïc, *The return of the repressed, Riots, “Race” and Dualization in three advanced societies.* (New York 1993), S.6ff

¹⁰³ Bunar Nihad, Trondman Mats (Red.) *Varken ung eller vuxen. ”Samhället idag är ju helt rubbat”* (Stockholm, 2000) S.456ff

¹⁰⁴ Bigestans Aina, Sjögren Annick (red.), *Lyssna. Interkulturella perspektiv på multietniska skolmiljöer.* (Stockholm 2001). S.5f

¹⁰⁵ Ibid. S.19

¹⁰⁶ Ibid. S.20f

samtidigt, eller efter varandra, vilket innebär att de inte kan ha *en nationalitet* eller *en kultur*.¹⁰⁷ För att skapa en skola för alla kan det inte finnas normaliteter där samhällets dominerande grupper har tolkningsföreträde och därigenom exkluderar underordnade grupper. Normaliteten inramar det sociala livet och oavsett antalet reformer, lagstiftningar och styrdokument kan inte skolan ge alla barn en rättvis chans förrän en jämlik och gemensam värdegrund har skapats.¹⁰⁸ I det svenska mångkulturella samhället måste därmed arbetssätt och metoder i interkulturell undervisning utgöra en betydande del i all utbildning av personal inom skolan.¹⁰⁹ Det krävs en ny förståelsehorisont när det gäller skolans förankring för närsamhällets olika kulturformer.¹¹⁰ Skolan skall skapa verktyg för eleverna för att förstå sin samtid och skolan måste utveckla funktioner som speglar samhällets komplexitet. Sernhede skriver att:

”Skolan ska inte konkurrera med ungdomskulturen men måste utifrån sina förutsättningar utveckla intellektuella verktyg som med utgångspunkt i de ungas förståelsehorisont ger dem möjlighet att undersöka och begripa sin samtid. På detta sätt kan skolan bli trovärdig. Först när skolan uppfattas som en institution som menar allvar kan det förtroende byggas upp som krävs för att de unga i dessa områden [förorterna och stadsdelarna såsom Hovsjö, vår anm.] i framtiden väljer att utbilda sig/...”¹¹¹

Skolans förståelse och ansvar gällande ungdomarnas olika subkulturer¹¹² måste genomsyras i den pedagogiska undervisningen. När en tydlig organisation genomsyrar den dagliga verksamheten innefattar detta en pedagogisk mångfald och en organisatorisk

¹⁰⁷ Borgström Maria, Goldsein-Kyaga Katarina, *"Det är mitt liv"- identiteten och den etniska kontexten* (Stockholm 2002), S.12f

¹⁰⁸ Ibid. S.19ff

¹⁰⁹ Lahdenperä Pirjo (red.), *Interkulturella läroprocesser*. (Stockholm 1995), S.116

¹¹⁰ Sernhede Ove, *I utanförskapet finns gemenskapen* (Stockholm, 2003). S.47f

¹¹¹ Ibid. S.47

¹¹² Ohlsson Lars & Swärd Hans, *Ungdom som samhällsproblem* (Lund 1994) S.138ff

styrning som förtydligar samt lyfter den pedagogiska undervisningen.¹¹³ Ett förtydligande är att man som lärare måste bygga sin didaktiska verksamhet på närsamhällets alla dimensioner. Att känna till närsamhällets socioekonomiska struktur samt den kulturella mångfalden bidrar till en ökad förståelse för elevernas bakgrund. Lärarens förståelse och kunskapsdjup i den dagliga pedagogiska verksamheten bör kännetecknas av:¹¹⁴

- att lärarna skall bli medvetna om olika kulturella uttryck i sina egna kulturer och i invandrargrupperna
- att lära känna igen etnocentrism och stereotyper som uppvisas i skolan och i det omkringliggande samhället och motverka dessa företeelser
- undervisa barnen på ett sätt som möjliggör att de kan ta vederbörlig hänsyn till andra kulturer
- bli medveten om invandringens sociala, ekonomiska och politiska orsaker och dess effekter
- att utveckla direkta och bestående kontakter med invandrarföräldrar

Interkulturella lärandeprocesser bygger på arbetsformer som betonar den mångkulturella kontext där lärande sker. Denna interaktionsprocess strävar efter att vidga den kulturella horisonten och i detta sammanhang är det betydelsefullt att flera självständiga kulturer existerar sida vid sida på jämlika villkor.¹¹⁵ Kulturella faktorer såsom normer, traditioner, språket, artefakter etc. inverkar i stor utsträckning vid elevens lärande- och utvecklingsprocess. En utgångspunkt i resonemanget är att lärandet, undervisningen, barnuppfostran etc. är kulturbunden.¹¹⁶ Att se den egna kulturen som den eftersträvansvärda, upphöjer det egna kulturmönstret och därigenom kan inte ett interkulturellt förhållningssätt tillämpas. Att se kulturen som en interaktionsprocess, bygger på att man bryter majoritetskulturens dominans och därmed kan man bygga en

¹¹³ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S.66ff

¹¹⁴ Bigestans Aina, Sjögren Annick (red.), *Lyssna. Interkulturella perspektiv på multi-etniska skolmiljöer*. (Stockholm 2001). S.9

¹¹⁵ Lahdenperä Pirjo (red.), *Interkulturella läroprocesser*. (Stockholm 1995), S.122

¹¹⁶ Lahdenperä Pirjo, *Samma gamla pedagogik?* (Stockholm 2003), S.6

jämlik och gemensam värdegrund i skolan där de kulturella världarna kan mötas.¹¹⁷ Det interkulturella förhållningssättet bygger på att man lyssnar på den enskilde elevens ord, upplevelser och erfarenheter. Den enskilde elevens erfarenheter bildar en viktig plattform att utgå ifrån vid kommande lärandeprocesser. Genom detta förhållningssätt tilldelas individens kulturella och sociala bakgrund ett positivt värde.¹¹⁸

Interaktionen med omgivningen styr individens socialiseringsprocess och där har språket en avgörande roll.¹¹⁹ Men dess funktion är även tydligt förknippad med en identitet och kulturtillhörighet. Det talade språket ger möjligheter för känslouttryck och empati, men likaså ger det individen möjligheter till åsikter och påverkan. Genom interaktionen med omgivningen skapas kulturell kunskap och en språklig gestaltningförmåga.¹²⁰ Eleverna möts i olika kontexter, och genom dessa interaktioner kodas språket för skilda sociokulturella världar, åsikter och trosvärderingar. Språket har därmed en brobyggande effekt – då det fungerar som en förbindelselänk som sammanfogar individens agerande med den kulturella kontexten.

3.6 Ungdom och utanförskap- en fördjupande del¹²¹

Ungdomarnas identitetsskapande och vilshenhet och upplevda känsla av utanförskap i det svenska samhället är en mångfasetterad och komplex fråga.¹²² Dels måste detta ses utifrån flera dimensioner såsom klass, kön, etnicitet, boende etc. Att finna sin identitet och hitta sin väg - detta är väldigt beroende av framgång, förmåga att orientera sig i komplexitet och de redskap man erövrar (kulturellt kapital och annat).¹²³ Enligt

¹¹⁷ Haglund Charlotte, *Skolan och de flerspråkiga eleverna*. (Stockholm 2003). S.21f

¹¹⁸ Bigestans Aina, Sjögren Annick (red.), *Lyssna. Interkulturella perspektiv på multietniska skolmiljöer*. (Stockholm 2001). S.39

¹¹⁹ Lahdenperä Pirjo (red.), *Interkulturell pedagogik i teori och praktik* (Lund, 2004). S.35f

¹²⁰ Ibid. S.35ff

¹²¹ Denna del innehåller kommentarer från framträdande forskare inom ramen för uppsatsens undersökningsområden. Här strävar vi efter att komplettera och ge ett analytiskt djup till vissa områden som behandlats under textanalysen.

¹²² Muntlig kommunikation; Professor Thomas Johansson, Centrum för kulturstudier, Göteborgs Universitet; 2007-05-12. Se vidare under 2.6.1 för kontaktuppgifter.

¹²³ Muntlig kommunikation; Professor Thomas Johansson, Centrum för kulturstudier, Göteborgs Universitet; 2007-05-12. Se vidare: Bourdieu Pierre, *The forms of capital* i J.G. Richardson. *Handbook for Theory and Research for the Sociology of Education* (New York Greenwood Press 1985) och Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999).

Johansson finns inget generellt svar men i princip kan man hävda att många ungdomar idag upplever osäkerhet vilket bl.a. tydliggörs i stark psykosomatisk problematik, många har svårt att sova, ont i magen, stress etc. Dessutom kan det tilläggas att dagens samhälle ställer höga krav på perfektion, vilket kan slå hårt mot vissa.¹²⁴ Den mediala bilden av utanförskapet där ungdomarna porträtteras som utsatta och vilsna i den rådande sociala legitima kulturen är enligt Trondman en felaktig bild och menar:

“The generalization that ‘to be an immigrant is to have social problems’ is wrong. All immigrants do not have social problems and so the stigmatization, in the form of the grammar, lives a life of its own. ‘Immigrant’, a classification with many possible meanings, becomes in ‘the public’s imagination ‘the immigrant’ and is reduced and generalized to mean ‘social problems.’”¹²⁵

Den rådande segregationen och stigmatiseringen av utsatta områden har en stor inverkan på ungdomarnas identifikationsprocesser när människor reduceras till endast sociala problem. Trondman pratar om de kognitivt fångslade vilket menas att individer som står utanför samhället, människor och ungdomar som inte passar in i den legitima kulturen är fast i en språklig ovetande konstruktion där den utsatte insides lever i en kulturell isolation.¹²⁶ Detta resulterar i ett gap mellan människor och stärker den demoniserande bilden av ”vi och dom”-perspektivet. Detta utmynnar i en social distans mellan vissa grupper vilket stärks och skapar fördomar i en redan försvagad kultur.¹²⁷ Skolans ansvar och medvetenhet kring närsamhällets komplexitet måste anpassas eller snarare sammanflätas med den rådande kulturen där ungdomarna existerar. Utanförskapet speglar

¹²⁴ Muntlig kommunikation; Professor Thomas Johansson, Centrum för kulturstudier, Göteborgs Universitet; 2007-05-12.

¹²⁵ Muntlig kommunikation; Professor Mats Trondman, Institutionen för samhällsvetenskap, Växjö universitet, 2007-05-23. Se vidare under 2.6.1 för kontaktuppgifter.

¹²⁶ Muntlig kommunikation; Professor Mats Trondman, Institutionen för samhällsvetenskap, Växjö universitet, 2007-05-23.

¹²⁷ Muntlig kommunikation; Professor Mats Trondman, Institutionen för samhällsvetenskap, Växjö universitet, 2007-05-23.

skolans organisatoriska och pedagogiska uppdelning, vilket innebär skilda utbildningsvägar för elever med olika sociala bakgrunder.¹²⁸ Detta medför att ungdomar som upplever ett utanförskap i sin expressiva kultur bygger sina uttryck på att var och en lyfter fram sin egen subjektivitet, sin personlighet i en rådande dualism mellan skolkulturen och världen i övrigt.¹²⁹ I skolan kan ungdomarnas expressiva kultur inte få till stånd någon yttring i en redan etablerad kultur, detta medför att de kulturprodukter som är skapade av ungdomen inte kan uttryckas i skolans värld utan de trängs bort av motkulturens svar på normalitet.¹³⁰ Ungdomar kan i detta fall se sig som del av ett utanförskap, vi invandrare, vi med slöja etc. Detta kan bli en del i empowerment,¹³¹ men också i ett allt starkare utanförskap. Många ungdomar lever idag med en känsla av att varken vara önskvärd eller att kunna passa in i det svenska samhället.¹³²

¹²⁸ Jönsson, Trondman, Arnman, Palme, *Skola – fritid – framtid. En studie av ungdomars kulturmönster och livschanser* (Lund 1993). S.9ff

¹²⁹ Muntlig kommunikation; Professor Mats Trondman, Institutionen för samhällsvetenskap, Växjö universitet, 2007-05-23.

¹³⁰ Muntlig kommunikation; Professor Mats Trondman, Institutionen för samhällsvetenskap, Växjö universitet, 2007-05-23.

¹³¹ ”Empowermentteorier baseras ofta på en konfliktmodell som antar att varje samhälle består av skilda grupper där alla besitter någon form av makt och kontroll över resurser. Livet för människor som inte omfattas av empowerment kännetecknas av maktlöshet.”

¹³² Muntlig kommunikation; Professor Thomas Johansson, Centrum för kulturstudier, Göteborgs Universitet; 2007-05-12.

4. Syfte och metodologi

4.1 Syfte och frågeställningar

Syftet för denna studie är att undersöka bakgrunden till utanförskapets kärna genom en samtidsorienterad analys. Genom att åskådliggöra de rådande livsvillkoren i Hovsjö samt lyfta fram tongivande aktörer inom det pedagogiska och sociala fältet vill vi visa att Hovsjöstatsningen kan komma att fungera som ett verktyg för att bryta utanförskapet i Hovsjö.

Ur detta syfte kan följande frågeställningar utkristalliseras:

- Hur ser för studien utvalda pedagogiska aktörer på skolans roll i stadsdelen Hovsjö?
- Hur ser för studien utvalda sociala aktörer på integrationsprocessen i stadsdelen Hovsjö?
- På vilket sätt kan Hovsjöstatsningen enligt utvalda tongivande pedagogiska och sociala aktörer motverka rådande segregations och marginaliseringsmönster?

4.2 Metodologi och avgränsningar

Undersökningen är utformad efter Birgitta Kullbergs etnografiska intervjumetodik. De etnografiska intervjuerna bygger på en växelverkan mellan informella intervjuer (samtal) och formella intervjuer (djupintervju).¹³³ Såväl samtalen som djupintervjuerna har planerats noggrant och innehåller en struktur men det finns en skillnad i hur denna struktur har arrangerats. Djupintervjun är standardiserad och baseras på ett strukturerat upplägg av vilka områden som ska beröras.¹³⁴ Under djupintervjuerna har vi som intervjuare nedtecknat vilka områden som ska beröras och under intervjun har den ena personen ställt öppna frågor medan den andre personen har antecknat informantens svar och berättelser kring det berörda området.¹³⁵ I huvuddelen av intervjuerna har den formella och den informella intervjumetodiken integrerats. Efter varje intervju har ett

¹³³ Kullberg Birgitta, *Etnografi i klassrummet* (Lund 2004). S.109ff

¹³⁴ Ibid. S.110

¹³⁵ Ibid. S.115f

noggrant analysarbete tagit vid. Detta arbete har i detalj brutit ned olika komponenter och kärnpunkter som förekom under intervjun.¹³⁶

Analysarbetet har bestått av tre delar varav de första två delarna sker fortlöpande och kontinuerligt efter varje intervju. Den första delen har inriktat sig på att se en helhet i det insamlade intervjuunderlaget och skapa någon sorts mening i denna information. Den andra delen bygger på en detaljerad analys där komponenter binds till teorin efter kontinuerliga empiriska avvägningar. Teorin etableras med andra ord kontinuerligt, enskilda begrepp tas upp och ventileras vid flertalet avvägningar.¹³⁷ Analysen går in i fördjupad fas på vilken man baserar nästa steg, den avslutande analysen. Den tredje och avslutande delen av analysen är inriktad mot att bli selektiv i sitt kodande. Alla uppgifter sammanfogas och därmed kan man visa en helhet i undersökningen.¹³⁸

Metodologiskt grundas vår studie på intervjuanalyser och teoretiska ramverk som förtydligar frågeställningarna. I kapitel 5 presenteras resultatet av våra kvalitativa intervjuundersökningar. Vi har valt att framställa dessa utsagor i en *sammanhängande berättelse*, (Textanalys) för att göra presentationen intressant för läsaren. Intervjufrågorna kommer inte att belysas i detalj, utan som en sammanhängande berättelse, där de olika frågeområdena, ur intervjuguiden, utgör framställningens ordning. Sammanlagt har fem personer intervjuats och av sekretesskäl är samtliga namn på enskilda individer fingerade.

Urvalet av informanter till denna studie baseras på följande kriterier:

- Informanten ska ha en mångårig erfarenhet av arbete med barn och ungdomar.
- Informanten ska ha mångårig erfarenhet av närområdet eller från områden som påvisar samma socioekonomiska villkor.
- Informanten ska ha en mångårig erfarenhet av att arbeta i en växelverkan mellan skolorganisationen och närsamhällets komplexitet.

¹³⁶ Svensson Per-Gunnar, Starrin Bengt (red.) *Kvalitativa studier i teori och praktik* (Lund 1996) S.68f

¹³⁷ Kullberg Birgitta, *Etnografi i klassrummet* (Lund 2004) S.175f

¹³⁸ Ibid. S.182f

Intervjun med Stefan ägde rum den 25 april 2007 i Hovsjö Kyrka. Intervjun baseras på en formell intervjumetodik med sex på förhand framtagna öppna frågor (se bilaga 1). Intervjun med Peter ägde rum den 26 april 2007 i Telge Hovsjö AB:s lokaler i Hovsjö. Intervjun baseras på en formell intervjumetodik med tio på förhand framtagna öppna frågor (se bilaga 2). Intervjuerna med Carlos och Kenneth ägde rum den 25 april 2007 i Hovsjö fritidsgårds lokaler. Intervjun baseras på en informell intervjumetodik. Intervjun med Tomas ägde rum i Hovsjöskolans lokaler den 7 maj 2007. Intervjun baseras på en formell intervjumetodik med fem på förhand framtagna öppna frågor (se bilaga 3).

På grund av ämnets komplexitet och bredd valde vi ett vuxenperspektiv för studien. Sammanlagt tillfrågades fem personer om att medverka i studien och samtliga tackade ja till en intervju. Fem intervjuer anser vi vara ett lämpligt antal för studiens omfattning. Samtliga personer som intervjuats i denna studie har en mångårig erfarenhet (i huvudsak minst 20 år) av arbete med barn och ungdomar i stadsdelen Hovsjö eller områden som uppvisar en liknande social problematik. Fyra av de intervjuade har mångårig erfarenhet inom skola- och fritidsverksamhet vilket möjliggjorde ett tydligt skolperspektiv för studien.

4.3 Intervjubaserad forskning och kvalitativa intervjuer

Kvalitativa intervjuer utgörs av att den som intervjuar ställer enkla frågor som förhoppningsvis ger komplexa svar.¹³⁹ Den kvalitativa intervjun syftar till en ökad förståelse av människors sätt att resonera eller för att särskilja olika handlingsmönster.¹⁴⁰ Intervjuförfarandet är utforskande och inte standardiserat och intervjuaren och informanten skapar tillsammans intervjuens resultat genom en interaktion parterna emellan. Om denna interaktion fungerar väl lyckas informanten bygga upp ett sammanhängande och mångfasetterat resonemang.¹⁴¹ Med utgångspunkt från kvalitativa metoder kommer vi att sätta fokus på undersökningspersonernas egna berättelser av händelseförlopp, handlingar, känslor och reaktioner. Vi intresserar oss för att förstå det säregna, unika eller det eventuellt avvikande hos personerna i vår undersökning, vilket är möjligt med hjälp av den

¹³⁹ Svensson Per-Gunnar, Starrin Bengt (red.) *Kvalitativa studier i teori och praktik* (Lund 1996) S.61f

¹⁴⁰ Ibid. S.63ff

¹⁴¹ Ibid. S.54

kvalitativa metoden. Enligt Kvale kan forskningsintervjun betraktas som en professionell form av samtalsteknik där kunskap frambringas genom ett samspel mellan intervjuaren och den intervjuade.¹⁴² I samspelet råder en bestämd maktasymmetri där intervjuaren definierar situationen, introducerar samtalsämnen och styr intervjun med ytterligare frågor.

4.4 Etik

Alla som deltagit i denna studie har tillfrågats och deltagit frivilligt. Det kan innebära att de som avstått från deltagande har en åsikt eller ett synsätt som inte representeras i undersökningen. I största möjliga utsträckning har de fyra forskningsetiska principerna tillämpats. De fyra principerna innefattar:¹⁴³

- Informationskravet, vilket innebär att de intervjuade har informerats om syftet med studien och deras roll i densamma.
- Samtyckeskravet, vilket innebär att de intervjuade har lämnat ett samtycke om deras medverkande i studien.
- Konfidentialitetskravet, vilket innebär att de intervjuade har givits största möjliga konfidentialitet.
- Nyttjandekravet, vilket innebär att de intervjuades utsagor endast kommer att användas inom ramen för denna studie.

4.5 Validitet och reliabilitet

Kvale definierar validitet genom att ställa frågan ”mäter du vad du tror att du mäter?”¹⁴⁴ Kvale förklarar ”validitet, eller giltighet, är i vilken utsträckning en metod undersöker vad den är avsedd att undersöka.”¹⁴⁵ I vilken utsträckning våra intervjuer verkligen speglar de fenomen eller variabler som intresserar oss belyser de intervjupersoner som kunde dela med sig av sina erfarenheter och upplevelser för studiens validitet. Studiens intervjupersoner gav oss chansen till ökad kunskap om ämnet då vi ställde frågor som gav beskrivande svar. Att vi ställde följdfrågor medförde att vi kunde försäkra oss om att det som intervjupersonen sagt stämde överens med det teoretiska ramverket. Som Kvale skriver: ”kontrollera, ifrågasätt och

¹⁴² Kvale Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (Lund 1997) S.16

¹⁴³ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Antagna av Humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet i mars 1990 (Stockholm, 1990).

¹⁴⁴ Kvale Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (Lund 1997) S.215f

¹⁴⁵ Ibid. S.217

var uppmärksam.”¹⁴⁶ Med reliabilitet menas tillförlitlighet.¹⁴⁷ Reliabilitet i kvalitativ forskning handlar om hur resultatets konsistens ter sig. En hög reliabilitet uppnås genom att ha en tydlig beskrivning av den kvalitativa forskningsprocessen.¹⁴⁸ Intervjuaren har en stor inverkan på hur hög reliabilitet en uppsats får. Intuition, empati och introspektion spelar stor roll för hur god kommunikation man får med den intervjuade.¹⁴⁹

4.6 Metoddiskussion

Genom att använda oss av den kvalitativa metoden för undersökningen har vi kunnat få svar på vår problemformulering. Metoden gav oss möjlighet att strukturera uppsatsens formella ingångspunkt på ett mer informellt sätt. Det vill säga att vi fick en större frihet för personlig interaktion, vilket gav oss en rikare utdelning. Att få möjlighet till att använda oss av livserfarenheter som intervjumetod har varit berikande vilket medförde att vi fick ta del av de intervjuades inre personliga reflektioner och upplevelser gällande Hovsjösatsningen samt den övergripande bilden av ett utanförskap. Deras erfarenheter och upplevelser har varit genuina och ärliga, vilket har stärkt uppsatsens trovärdighet. Dock har vi under intervjuernas gång stött på intervjumetodens komplexitet. Med detta fick vi större frihet för upplägget och genomförandet, vilket innebar i sin tur att vi hela tiden fick omvärdera och omstrukturera vår intervjuteknik.

¹⁴⁶ Kvale Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (Lund 1997) S.218

¹⁴⁷ Ibid. S.217

¹⁴⁸ Ibid. S.213

¹⁴⁹ Ibid. S.213

Introspektion betyder: beskåda, betrakta, iakttagelse av egna upplevelser, t.ex. känslor, tankar, föreställningar, sinnesförmåelser.

5. En textanalys om den talande problematiken i stadsdelen Hovsjö

5.1 ”Tycka synd om”-mentalitet

Tomas målsättning är att få bort den ”tycka synd om”-mentalitet som råder mot ungdomarna i de mer utsatta stadsdelarna i Södertälje. ”Vi måste gemensamt kunna visa dessa ungdomar livets möjligheter och ge dem framtidshopp istället för att fastna i pessimistiska tankebanor och tycka synd om dem” säger han. En ”tycka synd om”-mentalitet leder i stor utsträckning till att man inte ser elevens fulla potential och ger det stöd som behövs på vägen säger han. Samtidigt belyser en ”tycka synd om”-mentalitet en koncentration av social exklusion, vilket betyder att Hovsjö som stadsdel har gått mot ett allt tydligare mönster av marginalisering och utestängning från samhället.¹⁵⁰ Att se elevernas potentialitet i en värld där den geografiska exklusionen är tilltagande är ett måste, vilket han anknyter till. En ”tycka synd om”-mentalitet belyser stadsdelens underskott av rådande aktörer och skolans normskapade auktoritet där de politiska besluten har varit allt för få. Han påpekar att det är skolans skyldighet att kunna ge våra elever känslan att just de kan lyckas att förverkliga sina drömmar oavsett vilket namn och ursprung de har menar han. ”Vi måste respektera varandra” säger Stefan och beskriver hur han ständigt strävar efter att förmedla alla människors lika värde. Vidare beskriver han sin strävan efter att kunna skapa en påtaglig självsäkerhet hos människorna att tro på det rätta och följa sitt hjärta. ”Alla människor ser på världen på olika sätt, och samtliga sätt att se på världen är lika sanna” menar Tomas. Stefan menar att kyrkan har en viktig funktion i Hovsjö, då den är en mötesplats för människor med olika erfarenheter och livssyn. Här kan skapandet av jämlikhet, respekt och förtroende mellan människorna i Hovsjö byggas upp menar han.

Tomas lägger en stor betydelse i att alla som är verksamma i skolan, eleverna och deras föräldrar ska kunna känna stolthet och glädje över just deras skola. ”Ingen av ungdomarna ska behöva ta på sig någon kollektiv skam för det område de kommer från” menar han. I anslutning till skolan som normskapande miljö blir individen i Bourdieus anda en livsstilsbunden entitet. Den kollektiva skammen enligt Bourdieu

¹⁵⁰ Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S.44f

handlar om att inte ha tillgång till olika kapital. Att ha tillgång till kultur, rätt språk, och god smak belyser det normativa samhället inkluderande, men när den kollektiva skammen breder ut sig i socialt utsatta områden så som stadsdelen Hovsjö skapas det ett dominantförhållande mellan det legitima samhället och den exkluderande stadsdelen.¹⁵¹

Stadsdelen Hovsjö blir vad man gör den till säger han. Det som är viktigt är att invånarna ska kunna stå upp för det område där de bor. Tomas beskriver att han genom hela sitt yrkesliv som skolledare har sökt närheten till lokalsamhället, till skolor där en stor del av eleverna kommer från området närmast skolan. Han beskriver vidare hur han valt att arbeta i områden där det funnits en känsla av utanförskap. ”Ungdomarna i stadsdelen uppfattar sig inte som del av det svenska samhället” säger Carlos. I denna känsla av utanförskap växer det ofta fram en stark lokalt baserad trygghet och självkänsla, en slags klassbaserad identitet. Detta är intimt knutet till sociala hierarkier när det lokala närsamhället blir en identitetsskapande förebild.¹⁵² Ungdomarna i Hovsjö lever verkligen i ett reservat och befinner sig främst i området där de känner sig säkra medan de känner sig otrygga när de vistas nere i centrala Södertälje menar Stefan. Bourdieu beskriver de sociala klassernas tillgångar eller avsaknaden av dessa med att relatera detta till ett dominansförhållande i samhället. Behärskande av existerande kulturer i ett exkluderande samhälle är intimt förankrat till redan etablerade sociala strukturer. I klarhet säger Stefan att ungdomarna som kommer från Hovsjö inte kan relatera till staden Södertälje, de kan inte identifiera sig till det kulturella kapitalet som existerar utanför Hovsjö.¹⁵³

”I området Hovsjö har det varit strul hela tiden” säger Stefan, som med tjugotre yrkesverksamma år i stadsdelen, syftar på flera processer som verkar parallellt. Stefan likväl som både Kenneth och Carlos antyder att hela området Hovsjö har blivit stigmatiserat och att det verkar som att huvuddelen av övriga Södertälje ser de människor som bor i stadsdelen som misslyckade eller rentutav som andra klassens medborgare. Tomas säger att ”känslan av utanförskap tar sig uttryck i att andra ser det som ett problem”. Den territoriella stigmatiseringen av stadsdelen som de intervjuade

¹⁵¹ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999). S.15ff

¹⁵² Ibid. S.16f

¹⁵³ Ibid. S.59f

nämner är vanligt förekommande även i andra stadsdelar i Södertälje som har en hög andel invånare med invandrarbakgrund. Stigmatiseringen i sig är en grogrund för skapandet av motsättningar även inom stadsdelen, man kan likna detta som en kamp mellan grupperna att maximera sin egen vinst av de knappa resurser som finns. Stefan bekräftar att de olika grupperna i stadsdelen genom alla år främst sett till sitt eget bästa. ”Alla bygger sina egna slott men få verkar för att vända en negativ trend som beror på flera samhällsorsaker” säger han. Det råder ingen tvekan om att den sociala segregationen inom boendet även kan åskådliggöras inom skolans väggar. Den långtgående segregationen har medfört att Hovsjöskolan har låg status men detta måste vi vända på menar Tomas. ”Skolan har en viktig roll i integrationsarbetet då den kan stärka de sociala nätverken i Hovsjö” menar Peter. Den sociala ”bourdieuska reproduktionen” avser reproduktionen av sociala klasser vilket betyder att huvuddelen av barn och ungdomar som växer upp i stadsdelen Hovsjö tar del av föräldrarnas kulturella kapital.¹⁵⁴ Likväl som Peter vill stärka skolans roll är den sociala reproduktionen levande i Sverige och i Hovsjöskolan och den strikt hierarkiska utbildningen i Frankrike integreras mer och mer in i den svenska skolan där en ojämlik fördelning av kulturresurser reproduceras till nästa generation så att de högutbildades barn går längre utbildningar och de lågutbildades barn väljer kortare utbildning.¹⁵⁵

Peter betonar att det är av yttersta vikt att lyckas få med alla Hovsjös invånare i utvecklingsprocessen av stadsdelen. Satsningarna i Hovsjö bygger på att invånarna själva måste vilja förändra sin stadsdel. Det Peter säger handlar om att integrera det kulturella kapitalet som existerar, till samhället.¹⁵⁶ En funktionalitet eller ett praktiskt verktyg är att låta organisationskapitalet som redan existerar i den svenska kulturen etablera sina tillgångar på närsamhällets alla delar.¹⁵⁷ Att själv vilja förändra stadsdelen berör en territoriell stigmatiseringsprocess där samhället har demoniserats livsvillkoren och detta mynnar ut i rädsla och i osäkerhet såväl inne i som utanför Hovsjö.¹⁵⁸ Därmed bör enligt Peter en dialog ske med så många invånare som möjligt

¹⁵⁴ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999) S.56ff

¹⁵⁵ Bjerg Jens, *Pedagogik - en grundbok* (Stockholm 2000), S.464ff

¹⁵⁶ Ibid. S.467f

¹⁵⁷ Ibid. S.466ff

¹⁵⁸ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001). S.276

menar han. Stefan menar till att aldrig ge upp när det gäller att göra insatser och värna för områdets värdighet. Han beskriver att han i och med sitt ämbete får ett helt annorlunda mötesläge än t.ex. lärare med ungdomar och föräldrar av assyrisk/syriansk bakgrund. En präst i den assyrisk/syrianska kyrkan har en mycket hög ställning och trots att ungdomarna inte alla gånger förstår skillnaden mellan den svenska kyrkan och den assyrisk/syrianska kyrkan förstår ungdomarna hans huvudsakliga roll att förmedla kristendomens budskap. Fundamentet för verksamheten är församlingsmedlemmarna och ungdomarna säger han. Alla som söker sig till kyrkan är välkomna. Varje torsdagskväll söker sig en stor ungdomsgrupp främst med svensk/finsk bakgrund till kyrkans verksamhet säger han.

5.2 Skolan och närsamhället

Skolan bör verka för att stärka sammanhållningen mellan invånarna i Hovsjö, en strävan efter att bryta rådande "segregationsmönster". Förändringar i rådande strukturer kan utgå från att dels förbättra den pedagogiska verksamheten men även att verka gränsöverskridande. "Skolan bör vara öppen gentemot närsamhället" menar Peter. En stigmatiserad skola med ett dåligt rykte leder till att resursstarka föräldrar flyttar sina barn till skolor med ett bättre rykte. Den närliggande skolan utarmas därmed och med ett svikande elevunderlag försämras även skolans ekonomiska situation. Däremot behöver inte pedagogiken, lärarnas didaktiska färdigheter, vara bättre i skolor med ett bra rykte. Skolans dåliga rykte baseras på djupare bakomliggande orsaker såsom att ojämlika socioekonomiska förhållanden råder och ofta även att skolan är belägen i ett s.k. "invandrartätt" bostadsområde. Tomas och Peter reagerar emot att starka skolor med hög status ofta talar om att de har "ett bra elevunderlag". "Vad innebär ett bra elevunderlag egentligen? Att samtliga elever är blonda och blåögda?" uttrycker sig Peter cyniskt. I detta sammanhang kan man tydligt utläsa etnocentriska åsikter, att svenskheten befästes ett högre värde än andra kulturer. "Skolan måste visa ett större intresse för elevernas kultur och inte endast anamma den svenska kulturen som den normativa" menar Tomas. Det kulturella kapitalet som existerar i den normativa skolan är bärare av en multikulturell enhet och i de bourdieuska nätverken som existerar i etablerade reproduktionsmönster måste skolan som institution befästa ett högre värde av dessa kulturer.¹⁵⁹ Tomas och Peter har båda

¹⁵⁹ Bjerg Jens, *Pedagogik - en grundbok* (Stockholm 2000). S.474ff

en mångårig erfarenhet som skolledare och de beskriver hur man tillsammans gör skolan bättre. Det gäller att bygga detta arbete kring delaktighet, visioner och mål. Vidare gäller det att påverka attityder och få såväl elever och föräldrar att känna sig stolta över skolan. En viktig funktion är även att få skolan till en viktig del i hela stadsdelens utveckling. Segregationsproblematiken uppenbaras även inom skolan bl.a. som ett resultat av bostadssegregationen. Tomas berättar om sina erfarenheter som skolledare vid en skola i Rinkeby. Under en tidsperiod av ungefär 6 år lyckades skolan förvandlas till Stockholms populäraste högstadium och han har förhoppningar om att få skolorna i Hovsjö till att bli högstatusskolor. För att lyckas med detta måste den enskilda eleven vara i centrum och arbetet måste bedrivas målmedvetet för att kunna skapa ett öppet klimat, delaktighet och demokrati. ”En helhetssyn på eleven är en viktig del” säger han. Hans tidigare erfarenhet som skolledare i Rinkeby visar att det är möjligt att skapa en högstatusskola trots att det närliggande bostadsområdet, upptagningsområdet, är ett bostadsområde som påvisar flera stigmatiserande element såsom hög arbetslöshet, hög andel invånare som lever på socialbidrag, hög andel invånare med invandrarbakgrund etc.¹⁶⁰

Efter att skolreformen genomfördes och närhetsprincipen började uppluckras kom skolorna i stadsdelen att tappa huvuddelen av de assyrisk/syrianska elever som är resursstarka och har ett bra stöd hemifrån säger båda. Under 1980- och 1990-talet fick skolorna i Hovsjö elever från två närliggande områden där nästan alla invånare har svensk eller finsk bakgrund, men nu väljer huvuddelen av föräldrarna i dessa bostadsområden att placera sina barn i en annan skola med bättre rykte och en högre status säger Stefan. Genom detta upprätthåller man segregationen, men bevarar den och man definierar sig genom andra med ”högre status”.¹⁶¹ Detta medför ett stigma när man enligt Stefan placerar sina barn i andra delar av kommunen.

Skolan kan vara betydligt mer än bara ”skola” och eleverna på skolorna i Hovsjö står i många fall för ett kortsiktigt tänkande då det trots är bra lärare och tydliga ”riktiga” betyg, är det mycket svårt att få de elever som går på skolan att anstränga sig säger han. För de duktiga eleverna som finns kvar blir normen: ”att det är svårt att lyckas”

¹⁶⁰ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S.131ff samt S.149.

¹⁶¹ Ibid. S.143ff

och ett MVG kan ses som en omöjlighet, de riskerar att dras med i den negativa spiral som flera andra elever befinner sig i. Han berättar om att sina barn som gått i skolorna i stadsdelen Hovsjö upplever att ljudnivån är mycket hög i klasserna och att flera av eleverna uppvisar en social problematik.

”Ungdomarna saknar i många fall både jämnåriga och äldre ungdomar som kan vara goda föredömen” säger Kenneth. Skolan i Hovsjö stod under 1980 och 1990-talet för omfattande valmöjligheter där studierna var individuellt anpassade och hade skraddarsydd program för skolans elever. Expertis på området anlätades utifrån och kom till skolan för enskilda lektionsprojekt. Detta höjde skolans status och lockade till sig en hel del resursstarka elever från andra områden. Under denna tidsperiod var samarbetet inom skolan, närsamhället högre och även kontakter med hemmet var bättre och därmed var det enklare att kunna kartlägga de elever det var strul kring för att kunna hålla ett extra öga på dem menar Stefan. Det rör sig ofta om ”en liten klick med en stor svans” menar han.

Ungdomarna i Hovsjö måste ges de rätta redskapen för att kunna läsa av de koder som gäller i samhället menar Kenneth. ”Allt arbete i skolan ska genomsyras av att ungdomarna kan om de bara anstränger sig tillräckligt mycket” säger Tomas. Skolans kanske viktigaste uppdrag är att skapa en stark självkänsla hos ungdomarna säger Stefan. Ett viktigt steg mot en förbättrad självkänsla är att respektera de unga genom att lyssna på vad de har att säga och i påföljande steg ”ta det dom säger på allvar” menar Peter. Tomas påpekar att ”Eleverna måste precis som de vuxna i skolan ha rätt att ställa krav och ha inflytande över den dagliga skolverksamheten”. Genom ett ökat inflytande ställs det höga krav på ansvar men det är genom inflytandet som motivationen växer fram hos eleverna säger Peter. ”Det viktiga är att man lyssnar på ungdomarna. Känner jag att det är någon som lyssnar på mig blir jag glad och känner att jag är något. Jag räknas in i gemenskapen, alltså är jag viktig” säger Tomas.

5.3 Pedagogiska perspektiv och förhållningssätt

Peter och Tomas talar om olika skolkulturer. Peter menar på att det finns olika sätt att verka som lärare och skolledare inom olika kulturer. Tomas talar om att det bör finnas ett gemensamt förhållningssätt för samtliga verksamma inom skola, fritidshem, ungdomsgård i stadsdelen Hovsjö. Peter lägger stor betydelse i den enskilda lärarens

förhållningssätt och att han/hon visar upp en god kontinuitet i såväl relationerna med ungdomarna som till föräldrarna. Undervisningen måste vara anpassad efter elevernas behov och under en alltför lång tidsperiod har utvecklingen i skolorna inte anpassats full ut gentemot samhällets krav och förändringar på olika plan. ”Skolorna står kvar och stampar i samma grop, medan det omkringliggande samhället förändras kontinuerligt” säger Peter. Enligt Ove Sernhede är upplösningen av den traditionella moralen där den kulturella moderniseringen har förskjutit samhällsbetonade mönster i den rådande ungdomskulturen skapas en skola som inte kan förstå eller utläsa de koder eleverna skickar ut.¹⁶² Peter nämner att undervisningen måste vara anpassad efter elevernas behov, vilket är en självklarhet, men när skolan inte förstår den kultur eleverna är bevrändrade i utan man försöker anpassa eleverna och föräldrar till skolans utvecklingsarbete uppstår det en misskommunikation, där värderingar och synsätt krockar och skapar ett stigma på båda sidor.¹⁶³

Tomas ger flera olika exempel på något som är vanligt förekommande i ett skolutvecklingsarbete och det är när en eller flera visionärer på en skola arbetar fram och bedriver ett kontinuerligt skolutvecklingsarbete men den dag de slutar är det ingen som tar över och förvaltar visionerna. Tomas menar likväl som Peter på att saker ofta kan förändras i den dagliga skolverksamheten men om ingen förvaltar dem kan man inte utveckla de långsiktiga strategier som behövs i ett bestående skolutvecklingsarbete. Han ser ett tydligt samband mellan personalomsättning och elevernas studieresultat. Trivs personalen och väljer att stanna under en lång tidsperiod på skolan skapas en trygghet och harmoni i de pedagogiska förhållningssätten och detta kan även sammanlänkas med ett kontinuerligt skolutvecklingsarbete.

Carlos nämner att ”ungdomarna är mer passiva nu än på 1980-talet” och han tror inte att denna passivitet gynnar dagens ungdomar. Man måste nischa sig nu för tiden, hitta sin plats i samhället genom att aktivt delta. Att ungdomarna är mer passiva nu än på 1980-talet bekräftas av att de tar mindre initiativ och förväntar sig ett uppdukat bord med aktiviteter när de kommer till ungdomsgården menar såväl Carlos som Kenneth.

¹⁶² Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S.55ff

¹⁶³ Ibid. S.134ff

Carlos menar att den viktigaste delen i arbetet som ungdomsledare är att skapa en nära och bra relation till samtliga ungdomar som är i kontakt med fritidsgårdens verksamhet. Genom att lära känna ungdomarna kan man upptäcka om mobbning och kränkningar förekommer, hur familjesituationen ser ut för respektive individ och det är i denna kontext man märker hur flera av ungdomarna upplever ett utanförskap säger Kenneth. Att vara en förebild och visa ungdomarna vad som gäller med tydliga gränsdragningar är viktiga delar i arbetet som ungdomsledare menar Carlos. Kenneth har under årens gång utvecklat en bra förmåga att känna av ungdomarna och han poängterar att det är av yttersta vikt att skapa en god personlig relation till ungdomarna.

Peter ser kunskap som en dynamisk process där man som pedagog och skolledare inte bör gömma sig bakom ”måluppfyllelser”. Hovsjöskolan har flera elever som bara har befunnit sig en kort tid i Sverige vilket bör vägas in vid analys av skolans elevers studieresultat. Peter och Tomas belyser också språkets betydelse i samhället. ”I Hovsjöskolan ska vi sträva efter att varje elev kan skaffa sig goda kunskaper i svenska språket” säger Tomas. För att lyckas med detta måste vi se till att varje lärare oavsett om de undervisar i engelska, naturvetenskap, matematik eller idrott etc. får en hög kompetens i att lära ut svenska som andraspråk. Därmed kan språkträningen bli en naturlig del i samtliga skolämnen menar Tomas. Stefan menar på att språket riskerar att utveckla sig till en typisk ”IG-svenska”. Som ett annat exempel nämner Peter att barn/ungdomar som får undervisning i både svenska/arabiska/syrianska kan bli för mycket för den enskilda eleven vilket kan resultera i halvdana kunskaper i samtliga språk. En kombination av svenska och arabiska är bättre då ofta det syrianska språket kommer automatiskt i hemmiljön säger Peter och hänvisar till sin egen erfarenhet som skolledare.

5.4 Kortsiktigt tänkande och ekonomiska förändringar

Kenneth har en varit flerårig erfarenhet som fritidsledare och verksamhetsansvarig och han beskriver att fritidsgårdens verksamhet är i ständig förändring och är påverkad av nya tankesätt och influenser. Även ungdomarnas intressen har förändrats och verksamheten har anpassat sig efter dessa. Carlos poängterar samtidigt på de ekonomiska förändringarna som påverkar verksamheten negativt och Kenneth nämner att de ekonomiska nedskärningarna är ett hinder för verksamheten eftersom detta

omöjliggör en långsiktig planering. Fritidsgården har i jämförelse med 1980-talet varit tvungen att halvera antalet tjänster. Prioriteringar behövs ständigt göras och de som blir lidande är ungdomarna.

Som ett exempel nämner Carlos att när lägerverksamheten äger rum är fritidsledarna för få för att fritidsgården ska kunna vara öppen under motsvarande tidsperiod. Dessa ständiga avvägningar omöjliggör att man hela tiden kan se till ungdomarnas bästa i alla lägen och arbetet med ungdomarna riskerar dessutom att bli kortsiktigt poängterat Kenneth. Han menar vidare på att det kortsiktiga tänkandet är alltför väl utbrett i samhället och att man från kommunalt håll gör sig själv en björntjänst om man ser arbetet med ungdomar kortsiktigt. Under flera års tid har de blivit lovade en ombyggnation av fritidsgården, och de har sedan tre år tillbaka en framtagen ritning på hur de tycker lokalen ska utformas. Ändå har ingenting hänt förutom akuta renoveringar som personalen själv har fått åtgärda, ofta tillsammans med ungdomarna. Att inte kommunen vill satsa mer av sina ekonomiska resurser på ungdomarna i Hovsjö upplever såväl Carlos och Kenneth som beklämmande. Ungdomarna ska ges möjlighet att få en stimulerande fritid bestående av spännande och utmanande aktiviteter säger Carlos.

5.5 Social kontroll

Samtliga boende i området måste i större utsträckning ta sitt samhällliga ansvar som medborgare genom att agera och ta avstånd mot t.ex. kriminalitet och nedskräpning. Den sociala kontroll, nämner Carlos som fanns under 1980-talet har blivit kraftigt försämrad i dagens individualiserade samhälle och fler av ungdomarna riskerar att falla mellan stolarna. Han beskriver vidare vaktmästarens roll under 1980-talet som både kurator, psykolog och rastvakt. Kenneth påpekar precis som Carlos att den sociala kontrollen inte är lika påtaglig i dagens samhälle, men framförallt verkar föräldraengagemanget vara svårväckt i stadsdelen.

Stefan som själv är bosatt i ett närliggande område till Hovsjö menar till områdets invånare att ta ansvar som människa för sin närmaste omgivning och till området som helhet. Det kan röra sig om enkla saker som uppfostran och att ta hand om sina barn. Han vill bryta den negativa trenden som råder i Hovsjö. Han nämner som exempel att ungdomarna har en negativ bild av lokalsamhället, vilket tydliggörs när han berättar

om att han vid ett tillfälle reagerade starkt på en elevs beteende när han skräpade ner. Detta ledde till att eleven sade: ”Det här är Hovsjö, här gör vi så här” Nej! Vi gör inte alls så här i Hovsjö, vi ska inte skräpa ned eller ägna oss åt vandalism säger Stefan. Han upplever det är väldigt få som bryr sig och agerar mot t.ex. vandalisering och nedskräpning vilket stämmer överens med Carlos och Kenneth som tydligt uttryckte att bostadsområdets sociala kontroll är dålig. Ingen säger ifrån utan de blundar och går sin väg trots att de ser att saker och ting inte står rätt till. Den socialt destruktiva självbild ungdomarna lever med har sin grund i en passivitet och i de sociala värdena såsom skolan, språket och arbetsmarknaden har skapat.¹⁶⁴ Detta medför att upprätthållandet av social distans i den bourdieuska begreppsvärlden normaliserar ”det här är Hovsjö, här gör vi så här”. Detta utifrån att människor vistas i bestämda sociala miljöer erhåller individer dispositioner i form av tanke och handlingssätt som är begränsade till ett område.¹⁶⁵ Den sociala medvetenheten kan utvecklas i form av ett socialt kapital där den avser att kontakter och förbindelser upprätthålls i den legitima kulturen.¹⁶⁶ För att öka den sociala kontrollen måste nätverk byggas för Hovsjös ungdomar. Det gäller att se vidare på begreppet social kontroll säger Kenneth. Den sociala kontrollen riktar sig inte endast till att ha en bevakande funktion på de ungdomar som har problem eller ligger i riskzonen att falla in i kriminalitet och droganvändning. I begreppet ligger även ett främjande perspektiv där man måste bemöta ungdomsgruppen med helt andra arbetssätt.

Som ett resultat utav en stigmatiseringsprocess börjar framförallt de unga invånarna försvara stadsdelen Hovsjö och skapar sig därmed en förortsidentitet. Segregationen har medfört att ungdomarna i stadsdelen i många fall känner sig osynliga och förpassade till ”reservatet” Hovsjö med en begränsad kontakt till omgivande delar av Södertälje. I ungdomskulturen synliggörs många av de motsättningar som finns i samhället. Genom olika kulturella aktiviteter kan ungdomarna synliggöra de upplevda motsättningarna och sin livssituation. Med kulturella aktiviteter kan dessutom ungdomarnas ofta kollektivt upplevda livssituation visas för det omkringliggande samhället. ”Samhällets marginaliseringsprocesser har blivit väldigt påtagliga och ungdomarna upplever sin invandrarbakgrund nära sammankopplat med ett

¹⁶⁴ Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S.17f

¹⁶⁵ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* (Göteborg 1999). S.44ff

¹⁶⁶ Ibid. S.18f

utanförskap i det svenska samhället” säger Kenneth. Utanförskapets arkitektur upprätthåller fattigdomen där en kombination av sämre institutioner för ungdomarna som växer upp i stadsdelen Hovsjö internaliserar de rasialiserade diskurserna om sin egen underlägsenhet.¹⁶⁷ Att ”vända sig mot samhället” såsom Carlos uttrycker sig om ungdomarnas hopplöshet och frustration belyser den koppling mellan segregation och boendesegregation där utanförskapets arkitektur återskapar och bekräftar minoritetens brist på social interaktion mellan andra grupper.¹⁶⁸ Problematiken handlar om enligt Bunar att inte se segregationen som en restprodukt av en koncentration av invandrare i ett område där den enbart identifieras utav dessa premisser.¹⁶⁹ Kenneth och Carlos säger att den sociala kontrollen inte handlar om att kontrollera människor utan den skall ha en befrämjande funktion där den suddar ut kopplingen mellan invandraridentitet och utanförskapet. Detta främjar även interaktionen mellan olika grupper när kulturella aktiviteter praktiseras och utvecklar en social medvetenhet som inte har en negativ klang.

En viktig del i satsningarna i Hovsjö för att bryta segregationsprocessen är att skapa arenor för stadsdelens ungdomar där de kan framträda på olika sätt, uttrycka sig och därmed göras synliga för hela Södertälje. ”Ungdomarna måste få känna sig betydelsefulla och önskvärda i samhället” säger Peter. Invånarna i Hovsjö är mycket olika, men de har i många fall ett gemensamt problem, de saknar i många fall arbete, flera familjer tvingas leva med försörjningsstöd vilket innebär att många barn växer upp i fattigdom. ”Hovsjös invånare lever i många fall utanför samhället och detta trots att de bor mitt i det” säger Carlos. I Hovsjö finns en tydligt framträdande grupp ungdomar som upplever sin livssituation och sina levnadsvillkor som hopplösa och de ser inga andra utvägar än att med självdestruktiva aktiviteter vända sig mot samhället.

Peter betonar betydelsen av att kunna bemöta den lilla klick ungdomar som ställer till problem i stadsdelen. Han har en stark vilja att kunna möta denna grupp ungdomar för att kunna samtala med dem och lyssna till deras synpunkter om ett framtida Hovsjö och säger att ”även kriminellt belastade jag talat med tidigare har tankar om hur samhället ska se ut.” Det är viktigt att kunna fånga upp dessa ungdomars värderingar

¹⁶⁷ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S.131ff samt S.80

¹⁶⁸ Ibid. S.80f

¹⁶⁹ Ibid. S.66

och intressen för att kunna skapa en relation till dem och därigenom bana väg för att få dem på andra tankar. I arbetet med ungdomarna måste man ha ett förhållningssätt som kan användas oavsett dess bakgrund säger Peter. Detta förhållningssätt bör genomsyra all verksamhet oavsett om det rör sig om ungdomar som befinner sig i riskzonen eller inte. Uppdragets art och den personliga drivkraften avspeglar sig på det arbetssätt man väljer säger han.

Friheten för många unga tjejer minskas i samband med puberteten och den kan vara kontrollerande på olika sätt. Det kan vara att föräldrarna och äldre manliga syskon förbjuder tjejerna att umgås med vissa kompisar eller att de är förvisade hem direkt efter skolans slut säger Carlos. Det finns en kvinnogrupp i Hovsjö Kyrka men även här är det svårt att få med tjejer med syriansk/assyrisk härkomst eftersom de är utsatta för en hård kontroll och därmed ska bröderna oftast vara med säger Stefan. Många av Hovsjös unga tjejer lever med känslan att ständigt vara kontrollerad av familjen och de kan många gånger ha synpunkter på klädsel och annat säger han. Den sociala kontrollen för många tjejer är hård, det skvallras och rykten kan börja florera. En stor del av familjerna sätter gruppens bästa före individens och detta krockar med de inbyggda normerna och värderingarna i det svenska samhället. I den expressiva motståndskulturen blir familjeband och den sociala kontrollen ett uttryck för ett motstånd mot samhället i övrigt. Skapandet och bevarandet av en kulturell kollektiv identitet, där familjen medvetet handlar är ett medvetet val som inordnar ”faderns lag” och en ovillkorlig bortträngning av det moderliga.¹⁷⁰ Den sociala kontrollen är ett uttryck för ett motstånd mot den normativa värdegrund som samhället i övrigt innehar, detta säger Carlos och markerar att friheten för många tjejer är begränsade och bakgrunden för denna kontroll är en rädsla för samhället vilket speglar segregationen och de bristfälliga mötesplatser Södertälje har.

5.6 Nära relation till föräldrarna

Kenneth har under hela sin tid som yrkesverksam fritidsledare prioriterat att bygga upp nära relationer till ungdomarnas föräldrar. En del av föräldrarna har han haft en relation till ända sedan de var unga. Carlos anser att det är mycket viktigt att få föräldrarna i större utsträckning att engagera sig i verksamheten men även att få

¹⁷⁰ Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) S.198

föräldrarna att bry sig mer om och hålla koll på sina barn. Han påpekar att "Föräldrarna anpassar sig för att kunna passa in, smälta in i det svenska samhället" vilket medför att man inte kan generalisera föräldrarnas engagemang, utan det finns vissa som engagerar sig mer än andra. Ett nära samarbete mellan skolan och hemmet kan överbrygga misstron parterna emellan och skapa ett förtroende och en ömsesidig förståelse mellan lärare och föräldrar. Relationen mellan barnet och dess föräldrar kan se mycket olika ut i ett globalt perspektiv. I många kulturer uppfostras barnen i en mer kollektivistisk, familjecentrerad anda i jämförelse med den svenska individualistiska barncentrerade uppfostran.¹⁷¹ Därför kan det uppstå "kulturkrockar" när förväntningarna från föräldrarnas sida inte överensstämmer med förväntningarna från skolans sida som ofta bygger på att barnen i tidig ålder ska bli självständiga och ta egna initiativ.¹⁷²

Stefan berättar med värme om sin församling som söker sig till kyrkan. Stefan har dagliga kontakter med eleverna på Hovsjöskolan och även med många av ungdomarnas föräldrar och ser sig som en brobyggare mellan dels det som är hemmets villkor bland ungdomarna, och att bekräfta människors identitet. Stefan söker hela tiden nya vägar till att etablera en dialog och ser till varje individs egenvärde och deras unika erfarenheter. I denna process är det viktigt att lära sig att tolka kulturella koder menar Stefan.

5.7 Mötesplatser

Peter menar på att en av de mest beklämmande delarna för hela Södertälje stad är att det finns för få naturliga mötesplatser mellan människor med syriansk/assyrisk bakgrund och människor med svensk bakgrund. En bakomliggande orsak kan ligga i Södertäljes unika befolkningssammansättning med två dominerande invandrargrupper som är stora i antal, vilket inte genererar i naturliga mötesplatser mellan dessa grupper säger han. Det måste skapas mötesvägar, såväl stora som små och detta måste inbegripa hela Södertälje och inte bara kretsas och förhålla sig kring stadsdelen Hovsjö. Han härleder detta resonemang till en förhoppning om allas likas ansvar för

¹⁷¹ Akinyi Obondo Margaret, *Lyssna och lär eller prata själv* (Stockholm 2003), S.47f

¹⁷² Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hip-hop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002), S.149ff

att bryta utanförskapsproblematiken och stigmatiseringen och betonar sin roll som brobyggare i denna process.

5.8 Satsningar i Hovsjö

Flera olika integrationsprojekt har pågått i Hovsjö under årens lopp, där olika husmöten och föreningsråd mer har utvecklat sig till en huggsexa mellan olika föreningar som bara arbetade för deras eget intresse och inte som en integrerad enhet beskriver Stefan det hela. Allt handlade nästan bara om att man skulle snabbt ta maximalt med pengar av storstadssatsningens enorma börs tror han och här berörs såväl syrianska/assyriska, svenska, finska och chilenska grupper etc. Inom ramen för storstadssatsningen arrangerade de Hovsjödagen, samlingar vid Tveta kyrka, möten i föreningsråd och förtroenderåd, möten med polisen etc. men när pengarna tog slut visade det sig att det av femton förtroendevalda personer bara kom att återstå två personer varav Stefan var den ena av dem. ”Många människor som jag mött och samtalat med menar på att ingenting har lyckats och förbättras nämnvärt genom de tidigare satsningarna i området” säger Peter. Även om vissa mindre saker har gjort en märkbar skillnad återstår huvudproblemen i den rådande segregationen och marginaliseringen. Det är dock lite hårt att antyda att storstadssatsningens projekt som har omsatt mångmiljonbelopp har skett till ingen nytta eftersom många effekter av arbete måste utvärderas över betydligt längre tidsaspekter än bara några år säger han. ”Vi måste satsa helhjärtat och finna vägar för att bryta utanförskapet i stadsdelen” säger Tomas. Att bryta utanförskapet i stadsdelen Hovsjö kräver såsom Peter säger att ”satsa helhjärtat” vilket antyder att alla skall vara delaktiga i den förändringsprocess som ska äga rum i stadsdelen. Skolans roll som instrument för reproduktion av samhälliga strukturer minimeras i en värld där ungdomarnas egna kulturella former ersätter de gängse identitetsmarkörerna såsom språket, den kulturella och etniska identiteten samt erkännandet från omgivningen med nya kulturella fenomen.¹⁷³

Med Hovsjösatsningen förvärvar man en ny förtrogenhet med den svenska vardagliga kulturen för ungdomarna och invånarna. Segregationen bryts enligt Bunar ”när man sätter in de medel som skolan saknar, främst fler elever med svensk bakgrund”.¹⁷⁴ De

¹⁷³ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S.131ff samt S.84ff

¹⁷⁴ Ibid. S.84

tidigare satsningar Peter nämner lyckades inte med att skapa ett klimat som bidrog till en ökad mångfald och en ökad socioekonomisk tillväxt. Den nya satsningen har sin grundstruktur lånad från företagskulturen, där Telge Hovsjö AB är ett dotterbolag till Telgebostäder. Detta medför en stabilare grund för ett långsiktigt handlande.

Stefan betonar att Telge Hovsjö AB:s satsningar måste bygga mer kring frivillighet och han ser mycket positivt på att det kommer vara en boendemajoritet i bolagets styrelse som består av långtidsboende i stadsdelen. Peter tycker inte att storstadssatsningens projekt kan liknas med det som kommer att ske i Hovsjö. Det som kommer att ske i Hovsjö är inget projekt utan Telge Hovsjö AB är ett separat bolag för området Hovsjö som har sitt ursprung i Telgebostäder AB och fungerar som vilket bolag som helst menar han. Målsättningen med de satsningar Telge Hovsjö AB genomför bygger på att skapa framtidstro och engagemang. Som en grundläggande tanke kan det nämnas att allt som görs inom ramen för satsningarna i stadsdelen bör bygga på frivillighet betonar han.

En av Telge Hovsjö AB:s planerade satsningar är att skapa ett kulturcenter där en positiv anda råder och där man lyfter fram viktiga delar för stadsdelens invånare säger Peter. En annan planerad satsning i Hovsjö är att genom nya planarbeten på tidigare ej exploaterade områden eventuellt kunna skapa en mer blandad bebyggelse med villor/radhus i stadsdelen säger Peter. En annan målsättning är det förändra det befintliga bostadsbeståndet genom upprustningar och renoveringar. Målsättningen för båda dessa planerade satsningar är att öka områdets attraktionskraft och att få nya grupper av invånare som inte uppvisar särdrag av social och ekonomisk utsatthet att bosätta sig i stadsdelen. Stadsdelen Hovsjö ska uppdelas i specifika kvarter där tio stycken gårdsansvariga ska ansvara för just deras kvarter i bostadsområdet säger Peter.

Inom ramen för Telge Hovsjö AB:s verksamhet planeras det för att kunna ge möjlighet för ungdomarna i Hovsjö att arbeta med mindre barn och därigenom skapa en ökad känsla av ansvar hos stadsdelens ungdomar. Elevgrupper från Hovsjöskolans ska tillsammans med ansvarig lärare/ungdomsledare hjälpa till med t.ex. bostadsområdets grönyteskötsel som en del inom skolans verksamhet respektive fritidsverksamhet säger Peter.

6. Diskussion

6.1 Skolan, pedagogiken och lokalsamhället

Textanalysen visade på flera likheter i synen på skolans roll i Hovsjösatsningen. I det svenska kunskapssamhället är möjligheterna att hitta ett varaktigt arbete begränsade om utbildning saknas och härmed bör skolan verka som en tongivande pedagogisk aktör i stadsdelen genom att arbeta dynamiskt med ungdomsfrågor som rör närsamhällets problematik. Skolans uppgift är att förbereda eleverna för samhället och ge eleverna den kunskap som krävs för att navigera i en myriad av möjligheter. I dagens reflexiva samhälle söker vi livets mening och sammanhang i vårt inre, och därmed är kraven högt ställda på individens självkänedom. Skolverksamheten har en viktig roll att uppfylla för barnens och ungdomarnas intellektuella och emotionella utveckling. Skolans identitetsutveckling i ett heterogent klimat är beroende av att språket och den rådande kulturen bekräftas för eleverna eftersom det är först då eleven själv kan framhålla delar av sin identitet.¹⁷⁵ I en multikulturell skola möts både elever och lärare från väldigt skilda kulturella världar, och därmed är det betydelsefullt att gemensamt reflektera kring individernas olika grundförutsättningar, kunskaper och erfarenheter.¹⁷⁶ I denna gemensamma reflektion kan man lyckas skapa ”en fruktsam förvirring hos eleverna” vilket möjliggör att de ”blir mottagliga för information från olika håll och på grundval av den bildar sig en egen uppfattning”.¹⁷⁷ Den pedagogiska aktualiteten kring den multikulturella skolans förhållningssätt till den pedagogiska handlingen, där läraren och eleven träffas är en kommunikativ mötesplats där åsikter, tankar och diskussioner förs.

Hovsjösatsningens tilltagande verksamhet gynnar skolans uppdrag med att stärka elevernas *jag* utveckling.¹⁷⁸ De faktorer som växer fram ur satsningen lyfter närsamhället och bidrar till att stärka elevernas sociala kompetenser.¹⁷⁹ Integrationen i stadsdelen Hovsjö stärks när man utvecklar det lokala samhället och det lokala kulturlivet genom att skolan som funktion går från en segregationsprocess till en

¹⁷⁵ Lahdenperä Pirjo (red.), *Interkulturella läroprocesser*. (Stockholm 1995). S.58f

¹⁷⁶ Sjögren Annick, *God svenska ingen dunderhonung*. (Stockholm 2003). S.30f.

¹⁷⁷ Lahdenperä Pirjo (red.), *Interkulturella läroprocesser*. (Stockholm 1995). S.58

¹⁷⁸ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S. 66f

¹⁷⁹ Ibid. S.71f

integrationsprocess.¹⁸⁰ I klarhet vill man gå från invandrarskola till en ”kulturellt berikad” skola.

Den rumsliga uppdelningen mellan befolkningen bryts när man integrerar nya boendestrukturer och en ny form av arkitekttoniska landskap.¹⁸¹ I bakgrunden står boendesegregationen som har bidragit till detta kollektiva samt geografiska utanförskap.¹⁸² Hovsjöskolans identitet bygger på att kulturellt skapa homogena såväl som heterogena miljöer för elevernas utveckling. Den homogena utvecklingen handlar om att bekräfta sin kulturella identitet medan den heterogena miljön bygger på att anpassa sig till en normativ värdegrund. Detta medför att kulturella uttryck och koder försvinner i ett brus av kollektiva värden. Skolans uppgift är att stärka individen och att förbereda eleven för samhället. De homogena uttrycken appliceras och utvecklas i skolan. Detta medför en acceleration av individens självkänsla och identitet när skolans delaktighet och medansvar i denna satsning bidrar till ett närmande av rådande familjestrukturer som integreras in i den demokratiska miljön vilket är skolan.

Det interkulturella samspelet mellan skolan och närsamhället stärker relationerna mellan eleven och föräldrarna när redan etablerade koder existerar i familjestrukturerna. Detta ser annorlunda ut om vi ser det hela i ett globalt perspektiv.¹⁸³ Här är det viktigt att känna till att det vi med svenska ögon uppfattar som riktigt och normalt i en given situation, kan uppfattas helt olika av andra individer beroende på i vilken kulturell kontext vi befinner oss.¹⁸⁴ I bakgrunden förekommer det ett samspel mellan skolan och närsamhället, där integration och kunskap är de faktorer som förenklar samspelet mellan elevernas verklighet och föräldrarnas. Detta brobygge stärker och skapar en förståelse för elevernas situation och verklighet. Kommunikationen mellan skolan och närsamhället gynnar en etablerad kulturell föränderlig referens, vilket är föräldrarna. Den kontextuella miljö

¹⁸⁰ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S.70

¹⁸¹ Bourdieu Pierre, *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori* Rubrik: *Dispositioner och levnadsbanor* (Göteborg 1999). S. 65ff

¹⁸² Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001) S.66ff

¹⁸³ Ibid. S. 276ff

¹⁸⁴ Lahdenperä Pirjo, *Samma gamla pedagogik?* (Stockholm 2003), S.5f

som eleverna varit i kontakt med sedan barnsben är deras meningskälla. Det är i denna kontextuella miljö som barnen utvecklar olika beteenden, eftersom det är genom dessa olika socialiseringsprocesser som individens sätt att relatera till världen formas.¹⁸⁵ De beteenden barnen utvecklar kan ha helt skilda innebörder beroende utav dess sammanhang.¹⁸⁶

En av de viktiga kärnorna i tidigare satsningar i stadsdelen har varit att låta skolan få en framträdande position för att kunna bygga upp och stärka lokalsamhället. Inspirationskällan till ”Skolan mitt i byn” kommer från ”community school-rörelsen” som varit verksam i bl.a. Storbritannien, Tyskland och Kanada under de senaste tjugofem åren.¹⁸⁷ Skolan ses här som ett pedagogiskt, socialt och kulturellt centrum och inte som en isolerad institution. Skolan ska vara öppen för alla och väl integrerad i lokalsamhället och dess aktiviteter, vilket medför att skolans lokaler är tillgängliga för allmänheten kvällar, helger och lov. Målsättningen med detta är att göra skolan till en naturlig mötesplats för föräldrar, ungdomar och föreningar.¹⁸⁸ Skolans lokaler kan t.ex. användas till vuxenutbildning, kulturella aktiviteter, orientalisk matlagning, idrottsverksamhet, vuxencafé etc.

”Skolan mitt i byn” sammankopplas med ett behov av att öka medborgarnas inflytande över skolverksamheten och stärka samhörigheten mellan de boende i området. Målsättningen är att främja närsamhället i bostadsområdet/stadsdelen och härigenom underlätta integrationen i det svenska samhället, dvs. fungera som en viktig länk mellan skola, föreningar, bostadsbolag och myndigheter. För att ”skolan mitt i byn” ska förverkligas krävs det att man satsar mänskliga och ekonomiska resurser utanför den dagliga skolverksamheten. I socialt utsatta områden som Hovsjö ses ofta närsamhället vara en grogrund för problem, inte dess lösning, och därmed vill man oftast inte utvidga samverkan med närsamhället.¹⁸⁹

¹⁸⁵ Borgström Maria, Goldsein-Kyaga Katarina, *”Det är mitt liv”- identiteten och den etniska kontexten* (Stockholm 2002), S.9f

¹⁸⁶ Kagitcibasi Cigdem, *Family and human development across cultures. A view from the other side* (New Jersey 1996). S.20ff

¹⁸⁷ Bunar Nihad, *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* (Stockholm 2001). S.68

¹⁸⁸ Ibid. S.68

¹⁸⁹ Bunar Nihad, *Skolan mitt i byn – bara för invandrare?* (Stockholm 2003). S.9f

Textanalysen visar på att flera av de intervjuade har förhoppningar om att vända en nedåtgående trend i stadsdelen och verka för att skolorna i Hovsjö ska få ett bra rykte. Skolorna har per automatik fått ett dåligt rykte genom att de är belägna i en stigmatiserad stadsdel. Däremot behöver inte lärarnas didaktiska färdigheter och engagemang för eleverna på något vis vara sämre än i skolor med ett bra rykte. Att förbättra skolornas rykte medför att skolan kan påvisa en helt annan *trovärdighet* gentemot föräldrarna vilket bl.a. leder till att färre elever byter skola. Ett sätt att bryta isoleringen kan vara att bygga upp starkare nätverk till skolor i andra områden. Samtidigt måste en stor del av uppdraget utgöras av att stärka eleverna i skolan rent kunskapsmässigt (goda kunskaper i svenska språket, ämneskunskaper samt betyg) men även att bygga upp en bättre självkänsla hos ungdomarna (normer, värderingar och sociala nätverk). En huvudtanke är att man måste se i ett vidare perspektiv på integrationen, detta innebär mycket mer än att bara blanda upp skolan med mer svenska ungdomar. Många skolor i stigmatiserade stadsdelar har en väl fungerande integration men denna skiljer sig från den normaliserande, den som endast strävar efter att få mer svenska ungdomar till skolan. Resultatet av en långtgående boendesegregation, ökad valfrihet genom en uppluckring av närhetsprincipen och ”misslyckade” integrationspolitiska åtgärder i stadsdelen speglar hur skolorna ser ut. Hovsjö återger det övriga samhällets problem och skolorna i området visar fragmentariskt Hovsjös problem.¹⁹⁰

Rektorer och lärare är direkt tvungna att se till det kulturella kapitalet i stadsdelen och erkänna det som någonting positivt. De positiva sidorna med mångfalden inom skolan måste uppmärksammas och utvecklas vidare. Dessa ovannämnda faktorer är en förutsättning för att kunna inleda en positiv utvecklingsprocess och vända en nedåtgående trend. Skolledningen i stadsdelens skolor är ansvariga för att pedagogiska visioner arbetas fram och att den dagliga undervisningen anpassas efter elevunderlagets behov. Tydliga riktlinjer för personalen måste impliceras i detta arbete.

Goda kunskaper i svenska språket är en viktig del och det är därför av stor betydelse att modersmålsundervisningen utvecklas och att man arbetar fram nya metoder för

¹⁹⁰ Ristilammi Per-Markku, *Rosengård och den svarta poesin, en studie av modern annorlundahet* (Stockholm, 1994). S.103

fortbildning och en kunskapsutveckling hos lärarna. Skolledningen måste agera för att lyfta fram möjligheterna i såväl det interna som det externa planet. Samarbetet måste stärkas och utvecklas mellan skola och föräldrarna, det måste tydligt framgå vilka förväntningar skolan har på såväl elever som föräldrar och en viktig ingrediens i detta är ett lyhört förhållningssätt i dialogen där båda parterna ska vara jämlika aktörer. Det är inte bara skolledningen och personalen på skolan som är ansvarig för att skolan ska synas och omnämnas i positiva termer i t.ex. mediala sammanhang etc. utan denna roll är även föräldrarnas och det omkringliggande lokalsamhällets uppgift att axla. För att summera detta resonemang skulle man kunna säga att det är av yttersta vikt att såväl skolans interna arbete såväl som dess externa arbete är väl sammanfogat till en helhet för att arbetet ska mynna ut i en slagkraftig förändringsstrategi.

6.2 Integration och stigmatiseringsprocesser

Stadsdelens Hovsjös problematik har sin grund i sociala mönster som speglar en socioekonomisk degradering av en etnisk boendesegregation. Detta påvisar maktstrukturer som råder i det svenska samhället. I detta avseende menar vi ekonomisk, politisk och ideologisk makt. Segregationen visar inte bara på rådande förhållanden mellan olika grupper av människor utan segregationen bidrar i stor utsträckning även till att reproducera dessa förhållanden. Samma diskriminerande mekanismer som genomsyrar det offentliga rummet och drabbar olika grupper på arbetsmarknaden, polisiära frågor, juridiska systemet etc. är även framträdande på bostadsmarknaden.¹⁹¹ Denna studie visar på att Hovsjö är en stadsdel som är implicerad i en territoriell stigmatiseringsprocess. Fördomarna kring denna stadsdel visar på stereotypa föreställningar om såväl, ras-, kultur-, religion och kriminalitet etc. Dessa kan i förlängningen leda till att villkoren försämras ytterligare för de människor som är boende i stadsdelen, speciellt de invånare som redan är förpassade till utanförskap och fattigdom.¹⁹²

I denna avslutning reflekterar vi över de politiska krafterna som har ansvar att förbättra och medverka till ett bättre Södertälje. Den gemensamma nämnaren när det gäller områden som är utsatta, demoniserade och förpassade till en isolation, till en

¹⁹¹ Se vidare t.ex. Molina Irene, *Stadens rasifiering. Etnisk boendesegregation i folkhemmet* (Uppsala 1997) samt Sernhede Ove, *Alienation is my nation – Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002) m.fl.

¹⁹² Sernhede Ove, *I utanförskapet finns gemenskapen* (Stockholm, 2003) S.44ff

”ö” mitt i det växande Sverige skapas det tydliga mönster av okunskap och fördomar i den legitima kulturen.

Södertäljes kommunalpolitiker är ansvariga för de visioner som finns i stadsdelen Hovsjö. Politiken visar tydligt på vad samhället vill med bostadsområdet bl.a. genom de olika integrationspolitiska åtgärderna och hur dessa visioner kan omsättas i praktiken. Hovsjös situation av stabil och långvarig segregation har inte kommit att förändras i grunden under de senaste 25 åren trots flertalet olika åtgärder, bl.a. genom projektet ”Lyftet” som bedrevs inom ramen för storstadssatsningen.¹⁹³ Projektet finansierades av Södertälje kommun och staten med målsättningen att öka integrationen med det omkringliggande samhället, öka förvärvsfrekvensen och satsa på språkutveckling hos invånarna. Inom ramen för detta projekt satsades det på arbetsmarknadsåtgärder, läxläsning, språkutveckling för vuxna, skapandet av ett föreningsråd och olika insatser i barn- och ungdomsverksamheten.¹⁹⁴

Telge Hovsjö AB strävar efter att kunna vända den negativa utvecklingsspiralen i området till någonting positivt. En VD har tillsatts och ekonomiska medel har börjat avsättas för en omfattande upprustning av området. Bolagets ekonomiska och politiska tänkande kommer att genomsyra samtliga kommunala verksamheter i Hovsjö. Målsättningen med de satsningar Telge Hovsjö AB genomför bygger på att skapa framtidstro och engagemang. Det lokala utvecklingsarbetet i stadsdelen Hovsjö kommer att verka för en ökad sysselsättning, minskat bidragsberoende, utbildning, språkutveckling, trygghet, trivsel, demokratisk delaktighet samt förbättrad folkhälsa. Därtill finns målet att minska de sociala klyftor som ökat successivt under 90-talet.

De insatser som kommer att göras inom ramen för Telge Hovsjö AB:s verksamhet är många, exempelvis kommer stadsdelen förbättras fysiskt, bl.a. för att kunna attrahera nya resursstarkare grupper till området. I detta arbete ingår en förändring och upprustning av lägenhetsbeståndet, nybyggnationer, satsningar på äldreboende etc. Det finns många viktiga framgångsfaktorer inom ramen för satsningarna i stadsdelen. Två viktiga faktorer är dels inrättandet av Telge Hovsjö AB och dess kraftfulla

¹⁹³ Lawson Adolphe, *Storstadssatsningen i Södertälje och Huddinge. En process för demokratiutveckling och förvaltningsförnyelse.* (Stockholm 2002) S.43

¹⁹⁴ Ibid. S.43

agerande i många boendefrågor och dels att förändringar på bostadsmarknaden har medfört att Hovsjö numera inte har några tomma lägenheter. Genom det ökade stödet till föreningsverksamheten kan integrationen inom området underlättas dels mellan etniska grupper, de boende, samt mellan olika myndigheter och förvaltningar. Möjligheten till dialog mellan medborgarna, föreningarna, myndigheter och stadsdelsförvaltning kommer att upprättas och därigenom kan naturliga mötesplatser skapas. Satsningarna i Hovsjö har stor potential till att lyckas stärka engagemanget för området som helhet och det demokratiska deltagandet bland invånarna. Det som skiljer Telge Hovsjös AB:s satsningar mot tidigare satsningar i stadsdelen är att de kommer bygga på delaktighet och att bolaget kommer att verka som en kraftfull områdesförankrad aktör. För att kunna bryta utanförskapet i stadsdelen Hovsjö krävs det att invånarna är delaktiga i den förändringsprocess som kommer äga rum och därför kommer bolaget att ha en boendemajoritet i styrelsen. Detta medför en stabilare grund för ett långsiktigt handlande.

6.3 Skapandet av mötesplatser

För att kunna stärka samarbetet i det lokala föreningslivet och skapa mötesplatser mellan människor i Södertälje planerar Telge Hovsjö AB att skapa ett kulturcenter. Inom ramen för denna satsning kommer flertalet olika aktiviteter utformas för kulturella utbyten bl.a. ledarskapsutbildningar, teater, musik, hantverk etc. Vi anser att det är viktigt att få med ungdomarna i denna satsning. Kulturcentret kan fungera som en viktig arena för ungdomarna där de får möjligheten att uttrycka sig genom musik, dans, teater och olika medieprojekt.¹⁹⁵ Ett väl fungerande kulturcenter kan förutom att öka samarbetet mellan föreningslivet och över kulturgränserna även underlätta en integration mellan ungdomar, vuxna och äldre i området. För de äldre i området är det betydelsefullt att arrangera kulturella aktiviteter som stärker livsglädjen och förebygger ohälsa. Kulturcentret kan även möjliggöra aktiviteter såsom film, radio och bokproduktion. Vi anser att det kan vara positivt för stadsdelen som helhet att skriva böcker om Hovsjös historia. Det är betydelsefullt för invånarna i Hovsjö och övriga Södertälje att lyfta fram betydelsefulla delar i hembygdens historia och detta kan även motverka den oftast snedvridna och felaktiga bild (ofta ihopkopplat till kriminella handlingar) som figurerar i lokalpressen.

¹⁹⁵ Se vidare: Sernhede Ove, *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige* (Stockholm 2002).

6.4 Långsiktighet

Genom ett långsiktigt arbete med att se stadsdelens många möjligheter kan Hovsjösatsningen vända en nedåtgående trend. De omfattande renoveringar av bostadsbeståndet i stadsdelen medför ett mer attraktivt boende vilket leder till ökad trivsel för områdets invånare. En ökad trivsel är intimt sammanlänkat med en ökad trygghet. Samtidigt är också en förankring till näringslivet viktig anser vi och denna bygger på att företagen i Södertälje integreras i stadsdelens långtgående satsningar genom praktiska utbildningsprojekt i Hovsjö som är nära sammankopplade till tongivande företag i Södertälje stad. En viktig del i detta arbete är att förena Hovsjösatsningen kontinuitet med det omkringliggande samhället för att kunna bryta en långtgående stigmatiseringsprocess i stadsdelen. Med hjälp av satsningar på boendet, skolan och näringslivsfrågor etc. kan mötesplatser frambringas i Hovsjö och Södertälje som helhet. Mötesplatserna möjliggör möten mellan människor såväl på ett privat som yrkesmässigt plan. Med detta försvinner fördomar och skapar en gemenskap mellan människor och en tillhörighet för samtliga invånare i Södertälje. Detta förändringsarbete handlar om att ta tillvara på varje människas kompetenser och dess humana kapital. I detta förbättringsarbete måste Hovsjös invånare vara delaktiga. Denna satsning strävar efter att generera en positiv anda i Södertälje och om vi alla satsar helhjärtat kommer flera mötesplatser mellan människor att skapas och med detta kan vi bryta utanförskapet i stadsdelen.

7. Litteraturförteckning

- Akinyi Obondo Margaret (2003), *Lyssna och lär eller prata själv*. Tidskriften Invandrare och Minoriteter, Februari 2003, S. 47-49.
- Andersson Gustaf Lars, Persson Magnus, Thavenius Jan (1999), *Skolan och de kulturella förändringarna*. Studentlitteratur; Lund.
- Backman Jarl (1998), *Rapporter och uppsatser*, Studentlitteratur; Lund.
- Bigestans Aina, Sjögren Annika (red.) (2001), *Lyssna. Interkulturella perspektiv på multietniska skolmiljöer*. Mångkulturellt centrum; Stockholm.
- Bjerg Jens (red.) (2000), *Pedagogik - en grundbok*. Liber AB, Stockholm.
- Borgström Maria, Goldsein-Kyaga Katarina (2002), *"Det är mitt liv"- identiteten och den etniska kontexten*. Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen.
- Bourdieu Pierre (1985), *The forms of capital*. i J.G. Richardson. Handbook for Theory and Research for the Sociology of Education. Greenwood Press; New York.
- Bourdieu Pierre (1993), *Kultursociologiska texter*. Symposion; Stockholm.
- Bourdieu Pierre (1999), *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori*. Daidalos; Göteborg.
- Bourdieu Pierre (1999), *Moteld. Texter mot nyliberalismens utbredning*. Symposion; Stockholm.
- Broady Donald (red.) (1998), *Kulturens fält*. Bokförlaget Daidalos AB, Uppsala.
- Bunar Nihad (2001), *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Symposion; Stockholm.
- Bunar Nihad (2003), *Skola mitt i byn – bara för invandrare?* Tidskriften Invandrare och Minoriteter, Februari 2003, S. 9-12.
- Bunar Nihad & Trondman Mats (red.) (2001), *Varken ung eller vuxen. "Samhället idag är ju helt rubbat"* Atlas; Stockholm.
- Castro Alfredo (2006), *Desintegrera integrationen*, Västerbottens Kuriren, 16/12-2006
- Colven, Krupinska, Skantze (1979), *Om pedagogisk skolplanering. Rapport från forskningsprojektet Pedagogik och skolmiljö*. Pedagogiska Institutionen, Stockholms Universitet och Tekniska Högskolan, Stockholm.
- Ehresman Terry (1997), *How to write and publish a scientific paper*, University of Cambridge, Cambridge Press; United Kingdom.

- Gelotte Göran (1988), *Telgebostäder genom fyra årtionden*. Södertälje Grafiska, Södertälje. Ljungberg Tryckeri AB, Södertälje
- Haglund Charlotte (2003), *Skolan och de flerspråkiga eleverna*. Tidskriften *Invandrare och Minoriteter*, Februari 2003, S. 21-25.
- Hasslert Kjell, Lindberg Matias (2005), *Omställning av stadsdelarna Hovsjö och Ronna*; Beslutsskrivelse 2005-11-29: Telge AB, [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet:
http://www.telge.se/telge_hovsjo/Beslutsskrivelse_omstallning_Hovsjo_Ronna.doc
[Hämtad 070411].
- Johansson Thomas & Sernhede Ove (red.) (2003), *Urbanitetens omvandlingar: Kultur och identitet i den postindustriella staden*. Daidalos, Göteborg.
- Jönsson, Trondman, Arnman, Palme (1993) *Skola – fritid – framtid. En studie av ungdomars kulturmönster och livschanser*. Studentlitteratur; Lund.
- Kagitcibasi Cigdem (1996), *Family and human development across cultures. A view from the other side*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc, New Jersey.
- Kullberg Birgitta (2004), *Etnografi i klassrummet*. Studentlitteratur, Lund.
- Kvale Steinar (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur; Lund.
- Lahdenperä Pirjo (red.) (1995), *Interkulturella läroprocesser*. HLS Förlag, Stockholm.
- Lahdenperä Pirjo (2003), *Samma gamla pedagogik?* Tidskriften *Invandrare och Minoriteter*, Februari 2003, S. 5-8.
- Lahdenperä Pirjo (red.) (2004), *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Studentlitteratur; Lund.
- Lawson Adolphe (2002), *Storstadssatsningen i Södertälje och Huddinge. En process för demokratiutveckling och förvaltningsförnyelse*. Delrapport i utvärderingen av Storstadssatsningen. Södertörns Högskola.
- Magnusson Lena (red.) (2001), *Den delade staden*, Umeå Universitet, Boréa; Umeå.
- Nordin Meta (2006), *Kvalitetsredovisning 2006 - Hovsjö skolor*. Södertälje kommun, Utbildningskontoret.
- Ohlsson Lars & Swärd Hans (1994), *Ungdom som samhällsproblem*. Studentlitteratur, Lund.
- Ristilammi Per-Markku (1994), *Rosengård och den svarta poesin, en studie av modern annorlundahet*. Symposion; Stockholm.

Sandberg Andreas (red.) (2007), *Utveckling i storstadssatsningens 24 områden 1997-2005*. Integrationsverket. [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet: <http://www.integrationsverket.se/upload/Publikationer/Storstadsrapport070323.pdf> [Hämtad 070410].

Sernhede Ove (2002), *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige*, Ordfront; Stockholm.

Sernhede Ove (2003), *I utanförskapet finns gemenskapen*. Pedagogiska magasinet, Lärarförbundets tidskrift för utbildning, forskning och debatt. Nr.3, Augusti 2003, S. 42-47.

Sjögren Annick (2003), *God svenska ingen dunderhonung*. Tidskriften Invandrare och Minoriteter, Februari 2003, S. 30-32.

Skolverket (2005), *Situationen i de stadsdelar som omfattas av lokala utvecklingsavtal*. Artikelnummer: 06:945.

Svensson Per-Gunnar, Starrin Bengt (red.) (1996), *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Studentlitteratur; Lund.

Statistiska Centralbyrån (2005), *Södertälje kommunfakta 2005*, 2004-12-31. [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet: <http://www.rtk.sll.se/stat/kommunfakta2005/0181%20%20%20%20%20%D6DERT%C4LJE/kommun.pdf> [Hämtad 070412].

Säfström Anders Carl (2005), *Skilnadens pedagogik. Nya vägar inom den pedagogiska teorin*. Studentlitteratur, Lund.

Södertälje kommun (1999), *Lokalt utvecklingsavtal mellan staten och Södertälje kommun*. [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet: http://www.storstad.gov.se/framtid/arkiv/kommun/sodertalje/lokalt_utvecklingsavtal_sodertalje_jan_00.pdf [Hämtad 070412].

Södertälje kommun (2005), *Områdesfakta 2005*, [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet: http://www.sodertalje.se/upload/om_sodertalje/dokument/omradesfakta_2005.pdf [Hämtad 070413].

Södertälje Kommun (2000), *Åtgärdsplan för Hovsjö under andra finansieringsperioden, 000701-021231* [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet http://www.storstad.gov.se/framtid/arkiv/kommun/sodertalje/lokal_atgardsplan_hovsjo_jun_02.pdf [Hämtat 070410].

Södertälje kommun (2007), *Södertälje i siffror, 2006-12-31* [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet: http://www.sodertalje.se/templates/Page_490.aspx [Hämtad 070413].

Södertälje Kommun (2007), *Hovsjö fritidsgård* [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet: http://193.181.22.123/templates/Page_628.aspx [Hämtad 070507].

Södertälje-Tveta församling, *Hovsjö Kyrka* [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet: <http://www.hovsjokyrrka.se> [Hämtad 070507].

Telge AB, Koncernstyrelsen (2005), *Telgebostäders roll för Södertäljes utveckling och bostadsmarknad*. 2005-12-06. [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet: http://www.telge.se/telge_hovsjo/Telgebostader_ide.ppt [Hämtad 070404].

Telgebostäder AB, Hemsida (2007), [Elektronisk version]. Tillgänglig på Internet: <http://www.telgebostader.se> [Hämtad 070412].

Vetenskapsrådet (1990), *Forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Antagna av Humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet i mars 1990, Stockholm.

Wacquant Loïc (2004), *Ghetto- Disentangling Poverty, Segregation, and Ethnic Clustering*. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. Elsevier Ltd. University of California, Berkeley.

Wacquant Loïc (1993), *The return of the repressed, Riots, "Race" and Dualization in three advanced societies*. Working Paper # 24, Russell Sage Foundation, New York.

Ziehe Thomas (1994), *Kulturanalyser- Ungdom, Utbildning, Modernitet*. Brutus Östlings Bokförlag, Symposion, Stockholm.

Bilaga 1

- 1. Hur ser du på din roll som präst i stadsdelen Hovsjö?**
- 2. Hur ser du på integration och ”mötet mellan människor”?**
- 3. Under dina år i Hovsjö, hur upplever du att området har förändrats?**
- 4. Hur ser du på ungdomarnas identitetsskapande och vilsenhet och upplevda känsla av utanförskap i det svenska samhället?**
- 5. Tidigare integrationsinsatser i Hovsjö och din del i denna process?**
- 6. Hur har ditt arbete förändrats under dina 23 år?**

Bilaga 2

- 1. Hur ser de tidigare satsningarna i Hovsjö ut?**
- 2. Vad är unikt för just detta projekt?**
- 3. Finns det en tydlig målbild?**
- 4. Hovsjöskolans roll i detta projekt?**
- 5. Kan detta projekt påverka de lokala styrdokumenterna? I så fall på vilket sätt?**
- 6. Ur ett pedagogiskt perspektiv, hur ser du att detta projekt kan påverka/utveckla den dagliga pedagogiska verksamheten?**
- 7. På vilket sätt kommer detta projekt att hjälpa samt stärka eleverna i Hovsjö?**
- 8. Hur kommer samarbetet att se ut mellan Telge Hovsjö AB och närsamhället?**
- 9. Hur ser/kommer denna boendestyrelse att se ut? Kommer den att spegla området i sin helhet?**
- 10. Finns det en fysisk genomförande plan för Hovsjö framtagna idag?**

Bilaga 3

- 1. Vad är utanförskap för dig?**
- 2. Vad har du för visioner för Hovsjöskolans elever?**
- 3. Hur ska skolan integreras med närsamhället?**
- 4. Hur ser du på stadsdelen Hovsjös möjligheter?**
- 5. Kommer den pedagogiska verksamheten förändras i och med Telge Hovsjö AB; s satsningar?**